

CENTRUL PENTRU
COMUNICARE STRATEGICĂ
ȘI CONTRACARARE A DEZINFORMĂRII

*Răspunsul statului Republica
Moldova la amenințările hibride
cu care s-a confruntat în anii
2021-2025*

Ediția 2026

CUPRINS

CONTEXT INTRODUCATIV: INTERFERENȚA ELECTORALĂ HIBRIDĂ...	3
1.1 Contextul global: evoluția războiului hibrid	3
1.2 Expunerea strategică a Republicii Moldova	5
1.3 Anul 2022 – Punct de cotitură: de la presiune oportunistă la destabilizare sistematică	9
1.4 Arhitectura campaniei hibride 2024–2025.....	14
1.5 Studii de caz: Incidente documentate și cadrul lor analitic.....	19
1.6 Extinderea dincolo de Republica Moldova: incidente în state partenere ale Uniunii Europene.....	28
ARHITECTURA JURIDICĂ.....	31
2.1 Pericolul viziunii înguste în clasificarea juridică	31
2.2 Logica reîncadrării juridice: cum trebuie interpretate din punct de vedere legal acțiunile hibride	33
2.3 Investigațiile financiare ca instrumente de apărare împotriva amenințărilor hibride	34
2.4 Coordonarea riscurilor hibride.....	35
2.5 MIIS și răspunderea penală	37
MODELUL DE RĂSPUNS AL REPUBLICII MOLDOVA: REZILIENȚĂ INSTITUȚIONALĂ ȘI SOCIETALĂ	38
3.1 Caracteristicile rezilienței instituționale sub presiune hibridă permanentă	38
3.2 Coordonarea interinstituțională.....	39
3.3 Comunicarea strategică - nivel operațional de răspuns.....	40
3.3.1 <i>Expunerea și atribuirea operațiunilor adversarilor</i>	42
3.3.2 <i>Consolidarea capacităților instituționale și cultura de securitate</i>	43
3.3.3 <i>Grupul Intersectorial de Sprijin în domeniul Media (GIMS)</i>	44
3.4 Reziliență societală: educație, alfabetizare media, societate civilă.....	45
CONCLUZII.....	48
4.1 Ce a funcționat, ce rămâne fragil: concluzii principale	48
4.2 Lecții operaționale principale.....	50

CONTEXT INTRODUCȚIV: INTERFERENȚA ELECTORALĂ HIBRIDĂ

1.1 Contextul global: evoluția războiului hibrid

Conceptul de război hibrid — caracterizat prin estomparea deliberată a granițelor dintre război și pace, dintre mijloacele militare și non-militare, precum și dintre actorii statali și non-statali — nu este unul nou. Ceea ce este însă nou reprezintă utilizarea tot mai sofisticată a metodelor hibride împotriva proceselor electorale democratice, precum și integrarea sistematică a manipulării informaționale cu operațiuni financiare, coercitive, criminale și rețele de tip proxy.

Pentru a înțelege provocările cu care s-a confruntat Republica Moldova în cadrul ciclului electoral 2024–2025, este necesară analiza modului în care acest model a evoluat în timp. Campania orientată împotriva Republicii Moldova nu a apărut spontan sau în izolare. Dimpotrivă, aceasta reflectă decenii de experimentare și adaptare în multiple contexte geopolitice, fiecare iterație contribuind la rafinarea integrării dintre activitățile operaționale și efectele informaționale.

Prima lecție majoră a rezultat din anexarea Crimeei de către Rusia în 2014, eveniment care a demonstrat, la o scară operațională modernă, modul în care instrumentele militare, politice și informaționale pot funcționa ca părți ale unei campanii coordonate unice. Personalul militar rus neidentificat, așa-numiții „omuleți verzi”, au ocupat poziții strategice, în timp ce mass-media de stat rusă a negat simultan prezența forțelor ruse. Autoritățile locale au fost înlocuite ulterior anexării formale, iar un referendum desfășurat în condiții de ocupație militară a fost prezentat

la nivel internațional drept o expresie a autodeterminării democratice.

Fiecare componentă a operațiunii a servit simultan atât o funcție operațională, cât și una informațională. Personalul implicat a asigurat controlul militar, menținând în același timp o negare plauzibilă a implicării directe. Referendumul a funcționat atât ca instrument politic, cât și ca mecanism de legitimare narativă. Modificările administrative de pe teren au fost corelate cu mesaje menite să prezinte procesul drept o formă de autoguvernare locală organică, și nu ca o ocupație impusă din exterior.

Lecția centrală pentru apărarea împotriva amenințărilor hibride este, prin urmare, că dimensiunile informațională și operațională ale unor astfel de campanii nu pot fi separate în mod semnificativ. Dimpotrivă, acestea funcționează ca elemente care se întăresc reciproc în cadrul unei strategii unice coordonate.

A doua lecție majoră a rezultat din campania referendumului Brexit din 2016, care a demonstrat că operațiunile informaționale pot influența procesele democratice nu neapărat prin manipularea directă a votului, ci prin saturație emoțională și direcționare comportamentală. Cazul Cambridge Analytica¹ a evidențiat modul în care date personale colectate fără consimțământ pot fi utilizate pentru micro-direcționarea unor segmente de populație psihologic susceptibile, prin mesaje adaptate menite să amplifice frica, polarizarea și neîncrederea în instituții. Ceea ce părea la suprafață a fi o expresie spontană a opiniei publice era, cel puțin parțial, rezultatul unor

¹ <https://www.dw.com/en/what-role-did-cambridge-analytica-play-in-the-brexit-vote/a-43151460>

mecanisme sofisticate de influență informațională. Acest caz a demonstrat, în continuare, că însăși legitimitatea democratică poate fi modelată indirect prin influențarea percepțiilor, emoțiilor și comportamentului social la scară largă.

A treia lecție, și cea mai direct relevantă pentru Republica Moldova, se referă la integrarea treptată a unor instrumente anterior separate într-un cadru metodologic hibrid coerent. Manipularea informațională, operațiunile cibernetice, constrângerea economică, actorii de tip proxy, finanțarea politică, rețelele de crimă organizată și acțiunile de tulburare socială orchestrată au încetat progresiv să funcționeze ca instrumente izolate. În schimb, acestea au devenit componente integrate ale unor campanii coordonate, concepute pentru atingerea unor obiective politice strategice, rămânând totodată sub pragul unui conflict armat convențional.

Mai multe caracteristici definitorii ale acestui model sunt acum observabile în mod constant în statele afectate de operațiuni hibride.

- În primul rând, negarea plauzibilă este construită în mod deliberat la fiecare nivel operațional. Incidentele individuale sunt concepute astfel încât să pară izolate, ambigue sau atribuibile unor actori interni, și nu unei implicări externe.
- În al doilea rând, deschiderea democratică devine în sine o vulnerabilitate. Libertățile de întrunire, exprimare, organizare politică și asociere, care caracterizează sistemele democratice, sunt exploatate în mod sistematic de actori ostili, cu scopul de a eroda încrederea în instituții din interior.
- În al treilea rând, infrastructura financiară funcționează ca elementul de susținere al campaniilor hibride. Mecanismele de finanțare — fie prin transferuri de criptomonede, rețele de curieri de numerar, companii paravan sau sisteme

informale de transfer de valoare — susțin activitățile de recrutare, mobilizare, operațiuni de influență și interferență politică. În practică, analiza și urmărirea fluxurilor financiare oferă adesea una dintre cele mai clare căi de identificare a coordonării operaționale.

- În al patrulea rând, campaniile hibride se bazează în mod semnificativ pe coordonare multi-domeniu. Ceea ce poate părea o manifestație spontană, un pelerinaj religios, o campanie de influenceri sau un incident de securitate localizat poate reprezenta, în realitate, componente interconectate ale unei operațiuni coordonate mai ample.
- În cele din urmă, operațiunile hibride se bazează frecvent pe exploatarea actorilor și instituțiilor sociale legitime. Profesorii, reprezentanții cultelor religioase, organizațiile neguvernamentale, instituțiile culturale, influencerii, jurnaliștii și actorii politici locali pot servi, conștient sau inconștient, drept vectori de amplificare pentru operațiuni de influență. Credibilitatea socială existentă și încrederea comunitară de care aceștia se bucură oferă acces și legitimitate pe care mass-media de stat străină nu le poate replica cu ușurință.

Aceste evoluții au implicații semnificative pentru modul în care fenomenul manipulării informaționale și a ingerințelor străine (MIIS) este înțeles la nivel instituțional și juridic.

Experiența Republicii Moldova demonstrează că manipularea informațională rareori operează în mod independent. Dimpotrivă, aceasta este susținută și amplificată de activități financiare, coercitive, criminale și de rețele de tip proxy, care creează condițiile operaționale necesare pentru manipulare la scară largă.

Dacă MIIS este înțeleasă exclusiv ca un fenomen de comunicare, răspunsul se concentrează în mod natural pe reglementarea platformelor, moderarea conținutului, educația media și comunicarea strategică. Aceste măsuri sunt necesare, însă nu sunt suficiente.

Operațiunile documentate în acest raport nu au avut un caracter exclusiv informațional. Acestea au implicat transferuri financiare, structuri de criminalitate organizată, recrutare paramilitară, structuri de coordonare clandestină și activități coercitive care au generat efecte informaționale. Incidentele de tip „drapel străin” au produs narațiuni concepute pentru amplificare. Rețelele de curieri de numerar au susținut infrastructuri de proteste care au fost ulterior prezentate drept expresii ale unei opinii publice autentice. Activitățile de recrutare și instruire desfășurate în străinătate au creat capacitate de escaladare la nivel intern, menținând în același timp negarea implicării externe.

În acest context, dimensiunea informațională nu poate fi separată de infrastructura

operațională care o susține. Eliminarea mecanismelor financiare, logistice, organizaționale și coercitive care stau la baza acestor activități slăbește în mod substanțial însăși operațiunea informațională.

Din acest motiv, experiența Republicii Moldova sugerează că FIMI nu poate fi abordată exclusiv prin reglementarea media sau guvernanta platformelor digitale. Un răspuns eficient necesită o abordare mai amplă, de securitate națională și drept penal, capabilă să vizeze ecosistemul operațional care susține activitățile de manipulare, și nu doar manifestările lor informaționale vizibile.

Republica Moldova reprezintă, prin urmare, un exemplu relevant contemporan al modului în care interferența electorală hibridă se manifestă în practică, precum și al modului în care instituțiile democratice, societatea civilă și partenerii internaționali încearcă să răspundă sub presiune continuă.

1.2 Expunerea strategică a Republicii Moldova

Republica Moldova ocupă una dintre cele mai expuse poziții în actuala arhitectură de securitate europeană. Situată geografic între România și Ucraina, în afara cadrului de apărare colectivă al NATO și marcată de un conflict teritorial nerezolvat, Republica Moldova cumulează numeroase vulnerabilități structurale pe care actorii hibridi urmăresc să le exploateze. Dimensiunea relativ redusă a statului, capacitățile de apărare limitate, istoria politică complexă și dezvoltarea instituțională fragilă au creat un mediu în care operațiunile de influență externă pot produce efecte disproporționate.

Ceea ce face Republica Moldova deosebit de vulnerabilă nu este existența unei singure slăbiciuni, ci interacțiunea mai multor vulnerabilități care se consolidează reciproc și acționează simultan în domeniile politic, informațional, economic și social.

Primul dintre acești factori este poziția geopolitică a Republicii Moldova. Țara se află la intersecția a două viziuni concurente asupra arhitecturii de securitate europene. La vest se află Uniunea Europeană și, prin România, spațiul euro-atlantic extins. La est se află un cadru persistent de tip sferă de influență rusă, care continuă să privească integrarea europeană a Republicii Moldova nu ca pe o alegere democratică suverană, ci ca pe o pierdere strategică ce trebuie contestată. Această tensiune geopolitică este instituționalizată prin conflictul nerezolvat din regiunea transnistreană, regiune separatistă susținută de Rusia, care rămâne în afara controlului constituțional efectiv al autorităților de la

Chișinău. Dincolo de dimensiunea sa teritorială, regiunea transnistreană funcționează ca un instrument de presiune strategică pe termen lung. Prezența continuă a trupelor ruse, existența unor instituții paralele și rolul regiunii ca potențial spațiu de desfășurare pentru operațiuni de destabilizare generează o stare permanentă de incertitudine în mediul de securitate al Republicii Moldova. Prin urmare, conflictul nu reprezintă doar un conflict teritorial înghețat, ci și un mecanism de presiune politică și intimidare strategică.

A doua vulnerabilitate structurală vizează încrederea democratică și reziliența instituțională. Instituțiile democratice din Republica Moldova se află în prezent într-un proces activ de reformă, în timp ce încrederea publicului în instituțiile politice, sistemul judecătoresc și autoritățile statului a fost caracterizată istoric de o fragilitate instituțională persistentă². Această neîncredere a apărut parțial ca urmare a decadelor de corupție, influență oligarhică și guvernare slabă — condiții care, la rândul lor, au creat oportunități pentru influență externă și capturare politică. În cazul Republicii Moldova, aceleași rețele oligarhice și corupte care au contribuit la erodarea încrederii publice au fost ulterior instrumentalizate în cadrul unor eforturi mai largi de destabilizare. Nivelul scăzut de încredere instituțională creează condiții favorabile pentru campaniile hibride. Populațiile care nu au încredere în instituțiile electorale, în independența sistemului judiciar sau în capacitatea statului sunt mai susceptibile la narațiuni care prezintă procesele democratice ca fiind manipulate, nelegitime sau controlate din exterior. Astfel, slăbiciunile structurale ale sistemului politic devin vulnerabilități operaționale pe care actorii externi le pot exploata.

A treia vulnerabilitate se regăsește în mediul informațional al Republicii Moldova. O parte semnificativă a populației consumă media în limba rusă, ceea ce oferă narațiunilor de stat ruse acces direct și constant la publicul moldovean. Spre deosebire de operațiunile de influență care necesită construirea unor noi rețele de diseminare, influența informațională rusă în Republica Moldova beneficiază de tipare de consum media consolidate în timp, de familiaritate lingvistică și de o proximitate culturală moștenită. Ca urmare, operațiunile de influență nu trebuie să creeze ecosisteme informaționale complet noi. Acestea pot, în schimb, să introducă narațiuni direct în canale deja existente și percepute ca fiind de încredere, precum și în tipare de consum media deja consolidate. Acest lucru generează un mediu informațional în care segmente ale populației sunt expuse în mod continuu la mesaje produse sau influențate de un stat străin care a demonstrat în mod repetat interesul de a modela traiectoria politică a Republicii Moldova.

Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia (UTAG) constituie un alt punct de influență, distinct de regiunea transnistreană din perspectiva statutului juridic, dar exploatat în mod similar ca platformă de amplificare a narațiunilor aliniate intereselor ruse. Conducerea Găgăuziei a demonstrat o aliniere constantă la pozițiile geopolitice ale Federației Ruse, inclusiv prin organizarea unui referendum neautorizat, în 2014, care a respins asocierea cu Uniunea Europeană. De asemenea, regiunea a funcționat ca platformă de legitimare pentru narațiuni privind discriminarea minorităților etnice, presupuse încălcări constituționale de către Chișinău și prezentarea integrării europene drept o amenințare la adresa identității culturale găgăuze. Regiunea funcționează ca un amplificator cu sursă internă. Narațiunile provenite din Rusia, care ar fi imediat identificabile ca având origine externă dacă ar fi transmise direct din Moscova, dobândesc o aparentă legitimitate internă atunci când sunt exprimate de oficiali aleși din Găgăuzia. Contactele documentate ale conducerii UTAG cu oficiali și actori politici ruși, combinate cu un spațiu media preponderent de limbă rusă, transformă regiunea

² <https://ipp.md/wp-content/uploads/2025/09/Sondaj-BOP-2025.pdf>

Într-un nod structural în infrastructura narativă a campaniilor hibride. De asemenea, Găgăuzia a servit ca spațiu de recrutare și mobilizare pentru participarea la proteste și, în context electoral, ca zonă în care operațiunile de cumpărare a voturilor și mobilizarea organizată a alegătorilor au înregistrat o penetrare peste medie, ceea ce o transformă într-un teatru operațional prioritar în arhitectura mai amplă a interferenței.

Diaspora Republicii Moldova reprezintă atât o vulnerabilitate structurală semnificativă, cât și o potențială sursă de reziliență, însă aceste două dimensiuni nu sunt distribuite în mod simetric. Impactul lor depinde în mod esențial de distribuția geografică. Republica Moldova are una dintre cele mai mari diaspore raportate la dimensiunea populației din Europa, cu comunități semnificative în Italia, Franța, Germania, Regatul Unit și Rusia. Aceste comunități rămân adesea profund conectate la viața politică și socială din Republica Moldova prin rețele familiale, consum media și participare electorală. Cu toate acestea, natura expunerii diferă fundamental între cele două categorii ale diasporei. Comunitățile moldovenești din Europa de Vest — integrate în societăți democratice, expuse la media independentă și beneficiind de un contraponderat parțial al unor medii instituționale funcționale — au demonstrat adesea o reziliență semnificativă la narațiuni manipulative și, în cazuri documentate, au furnizat informații valoroase privind structurile operaționale care vizează grupurile diasporice.

Diaspora Republicii Moldova din Federația Rusă reprezintă o vulnerabilitate calitativ diferită și semnificativ mai acută. Această comunitate este complet integrată în mediul informațional rus, cu o expunere limitată la contraponderi informaționale alternative. Ea se află sub presiune directă din partea statului rus, este expusă în mod constant media de stat ruse și, în mod esențial, a fost documentată ca fiind un instrument electoral activ mobilizat. În contextul alegerilor din 2024–2025, transportul organizat în masă al alegătorilor moldoveni din Federația Rusă către secții de votare din state terțe a fost documentat ca o operațiune coordonată destinată livrării de voturi în bloc în favoarea candidatului pro-rus, finanțată și organizată prin rețele care se suprapun cu cele identificate în investigațiile privind finanțarea protestelor³. Această populație nu reprezintă doar un public pasiv al operațiunilor informaționale ruse; ea funcționează ca un activ mobilizabil în cadrul campaniilor mai largi de interferență hibridă. Orice strategie de implicare a diasporei care se concentrează pe comunitățile din Occident, neglijând diaspora din Federația Rusă, lasă neabordat cel mai semnificativ vector operațional⁴. Prin urmare, diaspora nu reprezintă doar o vulnerabilitate care trebuie gestionată, ci o categorie socială a cărei implicare produce efecte directe asupra rezilienței naționale.

Dependența energetică a reprezentat, în mod istoric, o altă vulnerabilitate structurală majoră. Până recent, Republica Moldova a depins în mare măsură de gazul natural rusesc livrat prin infrastructură conectată la regiunea transnistreană. Acest aranjament a oferit statului rus multiple puncte de influență simultane: influență asupra securității energetice a Republicii Moldova, influență asupra așa-numitelor autorități din regiunea transnistreană și influență indirectă asupra stabilității politice interne. Caracterul politic al acestei dependențe a devenit deosebit de vizibil în urma invaziei la scară largă a Ucrainei de către Rusia. În octombrie 2022, Gazprom a redus livrările de gaze către Republica Moldova, continuând însă aprovizionarea regiunii transnistrene pe parcursul întregii perioade de

³ <https://moldova.europalibera.org/a/politia-semnaleaza-activitati-de-transportare-a-alegatorilor-la-sectiile-de-votare-din-tara-si-de-pestre-hotare/33185692.html>

⁴ <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/oamenii-din-spatetele-operatiunii-speciale-diaspora-bani-si-conexiuni-inclusiv-politice-la-chisinau-bucuresti-si-moscova/>

iarnă⁵. Criza energetică rezultată a generat presiune economică severă, creșteri de prețuri și un nivel accentuat de anxietate socială. Deși a fost prezentată oficial ca un litigiu comercial, momentul și consecințele politice ale reducerii livrărilor au demonstrat modul în care infrastructura energetică poate funcționa ca instrument de presiune hibridă, destinat să genereze instabilitate internă și să submineze încrederea în guvernul pro-european. Ulterior, Republica Moldova a accelerat eforturile de diversificare a surselor de energie și de reducere a dependenței de infrastructura energetică rusă⁶. Deși aceste măsuri au îmbunătățit semnificativ reziliența, perioada de tranziție a creat în sine o fereastră temporară de vulnerabilitate, pe care actorii ostili au încercat să o exploateze în scopuri politice și informaționale.

Biserica Ortodoxă din Republica Moldova, instituția religioasă dominantă din țară, cu rădăcini profunde în comunitățile rurale și un nivel excepțional de încredere socială, funcționează sub jurisdicția Patriarhiei Moscovei (Biserica Ortodoxă Rusă). Această relație ecleziastică creează un canal structural prin care pot fi transmise narațiuni de stat ruse și cadre culturale asociate acestora. Autoritatea Bisericii în comunitățile social conservatoare, prezența sa în aproape fiecare sat și rolul său în evenimentele de ciclu de viață îi conferă o capacitate de penetrare informațională pe care nicio operațiune media formală nu o poate replica. Instrumentalizarea clerului — de la condiționare ideologică prin pelerinaje la situri religioase din Rusia până la, în anumite cazuri, implicarea în rețele de transport de numerar și activități de propagandă — reflectă exploatarea deliberată a uneia dintre cele mai de încredere instituții sociale din Republica Moldova⁷ ca vector de transmitere pentru operațiuni hibride ale unui stat străin. Această dimensiune a vulnerabilității este deosebit de dificil de abordat prin măsuri convenționale de contracarare a informațiilor, întrucât canalul funcționează prin încredere personală, autoritate spirituală și apartenență comunitară, și nu prin tipare de consum informațional care pot fi măsurate sau redirecționate.

Luată individual, multe dintre aceste provocări nu sunt caracteristice exclusiv Republicii Moldova. Alte state europene mici se confruntă, de asemenea, cu probleme legate de fragilitatea instituțională, influența externă, dependența energetică sau medii informaționale polarizate. Ceea ce diferențiază Republica Moldova este caracterul cumulativ și interdependent al acestor vulnerabilități. Privite împreună, aceste elemente au creat un mediu în care interferența electorală hibridă a putut opera cu un nivel ridicat de eficiență în cadrul alegerilor din 2024–2025.

În același timp, experiența Republicii Moldova demonstrează că aceste vulnerabilități nu sunt fixe și neschimbabile. Din 2022, instituțiile moldovenești au consolidat treptat mecanismele de reziliență, coordonare și răspuns. Deși vulnerabilitățile structurale de o asemenea amploare nu pot fi eliminate într-un singur ciclu electoral, experiența Republicii Moldova arată că o adaptare instituțională susținută poate reduce în mod semnificativ, în timp, eficiența presiunii hibride.

⁵ <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2022-10-13/gazprom-cuts-supplies-to-moldova-and-threatens-to-cancel-contract>

⁶ <https://ecfr.eu/article/the-final-frontier-ending-moldovas-dependency-on-russian-gas/>

⁷ <https://ipp.md/wp-content/uploads/2025/09/Sondaj-BOP-2025.pdf>

1.3 Anul 2022 – Punct de cotitură: de la presiune oportunistă la destabilizare sistematică

Invazia la scară largă a Ucrainei de către Rusia în februarie 2022 a transformat fundamental mediul de securitate al Republicii Moldova. În decurs de câteva săptămâni, țara s-a confruntat simultan cu multiple crize suprapuse. Republica Moldova a devenit una dintre principalele destinații pentru refugiații ucraineni, absorbind unul dintre cele mai ridicate fluxuri de refugiați raportat la populație din Europa⁸. În același timp, prezența continuă a trupelor ruse în regiunea transnistreană a generat temeri că Republica Moldova ar putea deveni fie o țintă militară secundară, fie un teatru de destabilizare conectat la conflictul regional mai larg, pe fondul unei campanii hibride din ce în ce mai agresive, menite să împiedice consolidarea traiectoriei europene a Republicii Moldova.

În acest context, Republica Moldova a avansat mai decisiv către integrarea europeană. În martie 2022, la doar câteva săptămâni după începerea invaziei la scară largă a Ucrainei de către Rusia, țara a depus oficial cererea de aderare la Uniunea Europeană⁹. Această decizie a reflectat nu doar o aspirație politică pe termen lung, ci și percepția tot mai accentuată a autorităților moldovene că mediul de securitate regional s-a schimbat fundamental și că viitorul de securitate și stabilitate al Republicii Moldova depinde tot mai mult de o integrare aprofundată în structurile europene.

Pentru Kremlin, această evoluție a avut implicații strategice mai largi. Rusia înregistrase deja o diminuare a influenței sale după victoria Maiei Sandu în alegerile prezidențiale din 2020 și declinul ulterior al forțelor politice deschis pro-ruse din Republica Moldova. Statutul de țară candidată la Uniunea Europeană a confirmat că direcția politică a Republicii Moldova nu mai era una temporară sau simbolică. În acest context, mecanismele tradiționale de influență politică și presiune pasivă au cedat treptat locul unei strategii hibride mai ample, orientate spre generarea de instabilitate, slăbirea încrederii publice în autoritățile pro-europene și crearea unor condiții în care traiectoria europeană a Republicii Moldova să poată fi încetinită, contestată sau eventual inversată. Acest lucru a condus la escaladarea treptată a unei campanii hibride mai coordonate, concepută pentru a exploata vulnerabilitățile structurale ale Republicii Moldova prin presiune economică, manipulare informațională, destabilizare politică și sprijin operațional clandestin.

Mai multe evoluții din anul 2022 au accelerat această tranziție către o strategie mai sistematică de destabilizare.

Prima a fost chiar statutul de țară candidată la Uniunea Europeană. Statutul de candidat a transformat integrarea europeană dintr-o aspirație politică internă într-un proces geopolitic concret. Acest lucru a crescut, din perspectiva Moscovei, percepția de urgență privind necesitatea de a perturba sau încetini traiectoria politică a Republicii Moldova, înainte

ca integrarea să devină mai profund consolidată din punct de vedere instituțional și social.

În octombrie 2022, Gazprom a redus livrările de gaze naturale către Republica Moldova, continuând însă aprovizionarea regiunii transnistrene pe parcursul întregii perioade de iarnă. În același timp, loviturile ruse asupra infrastructurii energetice din Ucraina au afectat rețeaua electrică interconectată dintre Ucraina și Republica Moldova, contribuind la o insecuritate energetică severă, creșteri ale

⁸ <https://moldova.un.org/en/309183-ukraine-situation-regional-refugee-response-plan-moldova-chapter-2025-2026>

⁹ <https://eu4moldova.eu/en/the-application-of-the-republic-of-moldova-for-eu-membership-next-steps-and-challenges/>

prețurilor și o anxietate economică generalizată în interiorul țării¹⁰. Deși au fost prezentate formal ca dispute comerciale sau tehnice, aceste acțiuni au produs efecte politice evidente. Dificultățile economice rezultate au amplificat frustrarea publică, au intensificat tensiunile sociale și au creat condiții favorabile pentru narațiunii care prezentau guvernul pro-european ca fiind incapabil să gestioneze criza. Prin urmare, presiunea economică a funcționat simultan ca instrument de coerciție și ca factor de facilitare pentru campanii mai ample de destabilizare și de influență informațională.

O altă evoluție majoră a fost slăbirea forțelor politice tradițional pro-ruse, în urma înfrângerilor electorale din 2020 și 2021. Declinul acestora a creat un vid operațional în infrastructura de influență a Rusiei în Republica Moldova. Acest vid a fost tot mai mult ocupat de rețelele politice, financiare și organizaționale asociate lui Ilan Șor. În această etapă, relația dintre structurile lui Șor și statul rus a fost mai puțin ideologică și mai degrabă una tranzacțională, de natură operațională. Rețelele lui Șor au oferit infrastructură politică internă, capacitate de mobilizare, canale de distribuție financiară și acces la segmente sociale din Republica Moldova. În schimb, acestea au beneficiat de resurse financiare, sprijin politic și o aliniere strategică mai largă la obiectivele de destabilizare ale Federației Ruse. Acest aranjament a devenit deosebit de important deoarece a permis proiectarea operațiunilor de influență prin actori aparent interni, mai degrabă decât prin canale directe de stat. Utilizarea unor intermediari locali a crescut nivelul de plauzibilitate a negării, făcând în același timp ca eforturile de destabilizare să pară mai organice și generate din interior.

¹⁰ <https://www.bnm.md/en/content/inflation-report-no-4-november-2022#:~:text=In%20the%20third%20quarter%20of,to%2034.0%25%20in%20September%202022.>

¹¹ <https://www.reuters.com/world/europe/thousands-take-part-anti-government-protest-moldova-2022-09-18/>

Proteste artificiale

Începând din septembrie 2022, în Chișinău au apărut proteste care solicitau demisia guvernului pro-european, pe fondul creșterii rapide a prețurilor la energie și a inflației¹¹. Republica Moldova se confrunta cu o presiune economică severă, determinată atât de consecințele regionale ale invaziei Ucrainei de către Rusia, cât și de reducerea livrărilor de gaze rusești.

Cu toate acestea, protestele au evoluat rapid dincolo de expresii spontane ale nemulțumirii publice. Dovezile colectate de jurnaliști, procurori și organele de aplicare a legii din Republica Moldova indică faptul că structurile politice asociate Partidului Șor au exploatat în mod sistematic aceste nemulțumiri legitime pentru a crea aparența unei opoziții politice de masă și pentru a destabiliza guvernul.

Investigațiile indică faptul că participanților la proteste li s-au oferit frecvent plăți directe pentru a participa la demonstrații, în timp ce transportul, logistica și sprijinul organizatoric au fost coordonate centralizat¹². Potrivit constatărilor Centrului Național Anticorupție (CNA), fonduri cu proveniență suspectă au fost utilizate pentru finanțarea activităților de protest, remunerarea organizatorilor și participanților, acoperirea costurilor de transport și susținerea eforturilor mai ample de mobilizare. Fluxurile financiare ar fi intrat în Republica Moldova prin mecanisme de transfer stratificate, inclusiv tranzacții cu criptomonede, concepute pentru a masca originea acestora.

Prin urmare, protestele au servit simultan atât obiectivelor operaționale, cât și celor informaționale. Din punct de vedere operațional, acestea au urmărit exercitarea unei

¹² <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/video-protestatari-in-chirie-investigatie-zdg-sub-acoperire-ne-am-infiltrat-printre-protestatarii-lui-sor-si-va-aratam-din-interior-cum-sunt-platiti-oamenii-adusi-organizat-la-chisinau-si-cum-fun/>

presiuni susținute asupra guvernului Republicii Moldova. Din punct de vedere informațional, au generat imagini și narațiuni care prezentau autoritățile ca fiind confruntate cu o opoziție publică larg răspândită.

Această funcție duală a devenit deosebit de evidentă în noiembrie 2022, când susținători ai Partidului Șor au participat la proteste în Chișinău, solicitând demisia președintei Maia Sandu și a guvernului. Impactul vizual al mulțimilor de o asemenea amploare a generat conținut mediatic puternic atât pe plan intern, cât și internațional, consolidând narațiuni privind ilegitimitatea guvernării și o presupusă prăbușire politică.

Elementul central de natură manipulativă al operațiunii nu a fost existența unor nemulțumiri reale, ci ascunderea gradului în care mobilizarea a fost susținută artificial¹³ prin finanțare și logistică coordonată¹⁴.

Ulterior, Ilan Șor a anunțat public că mișcarea își va muta atenția de la protestele generale anti-guvernamentale către „demantelarea” unor instituții precum Procuratura Generală și Curtea Constituțională. Această schimbare a indicat faptul că protestele nu erau determinate exclusiv de nemulțumiri economice. Acestea vizau tot mai mult structurile instituționale responsabile de investigarea corupției, de limitarea rețelelor de influență politică și de tragerea la răspundere a actorilor asociați eforturilor de destabilizare.

De asemenea, autoritățile moldovene au identificat indicii unei escaladări operaționale mai periculoase în cadrul organizării protestelor. Șeful Poliției Republicii Moldova, Viorel Cernăuțeanu, a anunțat că în cadrul protestelor au fost infiltrate grupuri de

¹³ <https://protv.md/actualitate/63-de-persoane-escortate-la-sediile-politiei-oamenii-legii-vin-cu-noi-detalii-despre-protestul-organizat-de-partidul-sor-s-au-inregistrat-o-serie-de-incalcar---2632298.html>

¹⁴ <https://tv8.md/2022/11/19/protestatar-de-meserie-ma-duc-duminica-la-protest-si-imi-da-400-de-lei-ce-sa-fac-am-credid/215841>

„diversioniști”, inclusiv cetățeni străini, presupus recrutați și stimulați financiar pentru a provoca tulburări de masă în timpul demonstrațiilor. Potrivit anchetatorilor, aceste grupuri ar fi fost instruite să forțeze cordoanele poliției, să provoace confruntări și să escaladeze protestele în violențe de stradă¹⁵.

Prezența unor provocatori organizați în cadrul unor demonstrații civile mai ample a modificat semnificativ evaluarea de securitate a protestelor. Ceea ce inițial părea a fi în principal o problemă de finanțare politică ilegală sau de organizare nelegală a protestelor a ridicat treptat preocupări privind o posibilă acțiune de destabilizare coordonată și activități subversive dirijate din exterior.

Infrastructura mediatică a lui Șor și amplificarea narativă

Campania de proteste nu a funcționat izolat de mediul informațional. Aceasta a fost susținută și amplificată de un ecosistem mediatic mai amplu, dezvoltat pe parcursul mai multor ani, care a jucat un rol esențial în modelarea percepțiilor publice asupra crizei.

În decembrie 2022, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a suspendat licențele de emisie ale mai multor posturi de televiziune, inclusiv Primul în Moldova, RTR Moldova, Accent TV, NTV Moldova, TV6 și Orhei TV¹⁶. Decizia a fost luată în urma constatărilor repetate ale Consiliului Audiovizual privind raportarea părtinitoare, dezinformarea și conținutul manipulator referitor atât la evoluțiile politice interne, cât și la războiul Rusiei împotriva Ucrainei. O parte dintre aceste canale retransmiteau în mod regulat conținut al televiziunilor rusești sau

¹⁵ <https://apnews.com/article/moldova-protests-russia-unrest-plot-24b55d877401cf3d2122c21fe17ef1da>

¹⁶ <https://media-azi.md/en/comisia-pentru-situatii-excepționale-a-decis-suspendarea-licentelor-a-6-posturi-tv/>

mențineau legături strânse cu rețele asociate lui Ilan Șor și structurilor politice pro-ruse. Analizele publice și constatările autorităților de reglementare au sugerat că unele posturi ar fi beneficiat, direct sau indirect, de mecanisme de sprijin financiar și informațional din Federația Rusă. Suspendări suplimentare au avut loc în perioadele ulterioare, vizând alte posturi acuzate de încălcarea sistematică a reglementărilor audiovizuale, de răspândire a dezinformării sau de funcționare ca platforme pentru narațiuni de influență coordonată pro-Kremlin.

În cadrul acestui ecosistem hibrid mai larg, platformele media, activitățile de protest și presiunea economică au funcționat ca elemente care se potențează reciproc. Frustrarea socială în creștere și insecuritatea energetică au creat condiții pentru nemulțumire publică, care a fost ulterior exploatată prin mobilizarea organizată a protestelor și amplificată printr-o acoperire mediatică coordonată ce promova narațiuni privind eșecul guvernării, instabilitatea și erodarea legitimității.

Tentative de recrutare asociate rețelor Wagner și consolidarea capacităților proxy

La sfârșitul anului 2022, serviciile de securitate din Republica Moldova au identificat, de asemenea, tentative ale unor persoane asociate rețelor de recrutare ale Grupului Wagner de a contacta cetățeni moldoveni, în special tineri cu experiență militară sau în domeniul securității, oferindu-le compensații financiare în schimbul participării la operațiuni pe teritoriul Republicii Moldova.

Aceste eforturi de recrutare au reprezentat o escaladare importantă, deoarece au indicat încercări nu doar de a influența politic Republica Moldova, ci de a dezvolta o capacitate proxy

internă, capabilă să sprijine acțiuni de destabilizare pe teritoriul Republicii Moldova.

În martie 2023, Poliția de Frontieră a Republicii Moldova a anunțat că 182 de cetățeni străini au fost refuzați la intrarea în țară într-un interval de o singură săptămână, inclusiv cel puțin o persoană identificată ca posibil reprezentant al Grupului Wagner, interceptată în perioada unei intensificări a activităților de protest în Chișinău¹⁷. Momentul acestor evenimente a întărit suspiciunile privind existența unor conexiuni între structurile de mobilizare a protestelor și actori externi implicați în destabilizare. Actorii asociați rețelor Wagner ar fi urmărit escaladarea protestelor anti-guvernamentale în violențe de stradă, capabile să faciliteze un scenariu de lovitură de stat¹⁸.

Aceste preocupări au fost întărite ulterior de informații de intelligence partajate de mai mulți parteneri internaționali. În februarie 2023, președintele Ucrainei, Volodimir Zelenski, a anunțat că serviciile de informații ucrainene au interceptat planuri rusești care vizau destabilizarea Republicii Moldova și răsturnarea guvernului¹⁹. Aceste avertismente au fost ulterior reiterate de Statele Unite, care au confirmat public îngrijorările privind eforturile Federației Ruse de destabilizare a Republicii Moldova și au anunțat măsuri suplimentare de sprijin²⁰.

Privite în ansamblu, aceste evoluții au sugerat că rolul rețelor asociate Grupului Wagner în Republica Moldova a depășit activitatea izolată de recrutare și a făcut parte dintr-un efort mai amplu de dezvoltare a unor capacități coercitive și de destabilizare, în condiții de plauzibilitate a negării.

¹⁷ <https://moldova1.md/p/5855>

¹⁸ <https://www.ft.com/content/1e317be3-1837-45da-beef-be0347937fd9>

¹⁹ <https://apnews.com/article/zelenskyy-politics-european-union-maia-sandu-moldova-90d28off05db38bf0685a96c2203286b>

²⁰ <https://apnews.com/article/us-intelligence-russia-moldova-unrest-be9ee15a6a9dob72d4574fc247395026>

„Panglicile albastre” și emergența structurilor de protest cu caracter paramilitar

Investigații jurnalistice publicate la sfârșitul anului 2022 au documentat așa-numita operațiune „Panglicile albastre”, o inițiativă care ar fi avut ca scop organizarea foștilor membri ai forțelor speciale și ai structurilor de securitate din Republica Moldova în cadrul activităților de protest asociate Partidului Șor și rețelelor afiliate. Semnificația acestei operațiuni nu a constat doar în participarea foștilor angajați din domeniul securității la demonstrații, ci în indicii potrivit cărora persoane cu pregătire tactică, disciplină operațională și experiență de comandă erau integrate în formațiuni de protest într-un mod care amintește de structuri cu caracter paramilitar.

Investigațiile au identificat mai mulți foști membri ai structurilor de securitate din Republica Moldova care au acționat în roluri vizibile de coordonare în timpul demonstrațiilor²¹. Printre aceștia s-a aflat un fost ofițer al Poliției de Frontieră și fost membru al detașamentului de operațiuni speciale „Pantera”, care ar fi fost observat coordonând activități de protest prin utilizarea unor echipamente de comunicații specializate, asociate în mod obișnuit serviciilor profesionale de securitate.

Foștii membri ai structurilor de securitate din Republica Moldova identificați în cadrul investigațiilor au justificat prezența lor prin necesitatea menținerii ordinii în timpul demonstrațiilor. Cu toate acestea, apariția unor grupuri organizate compuse din persoane cu pregătire în domeniul securității a ridicat preocupări mai ample privind posibila formare a unor structuri de tip paramilitar integrate în activitățile de protest politic. Astfel de structuri ar putea facilita coordonarea rapidă, gestionarea

escaladării, confruntări organizate sau desfășurarea unor provocări în perioade de tensiune politică accentuată.

În sens mai larg, combinația dintre mobilizarea plătită a protestelor, prezența unor provocatori organizați și integrarea unor persoane cu pregătire în domeniul securității și experiență operațională a sugerat o abordare de destabilizare tot mai stratificată și sofisticată, în care componentele informaționale, organizaționale și coercitive au acționat simultan.

Interzicerea Partidului Șor de către Curtea Constituțională

La 19 iunie 2023, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a declarat neconstituțional Partidul Șor, în urma mai multor luni de proteste și investigații privind activitatea formațiunii²². Curtea a concluzionat că acțiunile partidului erau orientate spre destabilizarea ordinii constituționale. Această decizie a avut o semnificație juridică și politică majoră, deoarece a reprezentat o constatare judiciară formală că infrastructura de protest nu funcționa doar ca o mișcare de opoziție politică, ci ca parte a unui efort mai amplu de destabilizare. Hotărârea a oferit, de asemenea, o bază juridică importantă pentru urmăriri penale ulterioare care au vizat finanțarea ilegală, activități de crimă organizată și ingerințe din exterior.

În urma desființării structurilor organizaționale ale Partidului Șor, activitatea de protest coordonată la scară largă a scăzut semnificativ. Această diminuare a demonstrat în ce măsură mobilizarea susținută a depins de sprijin financiar, logistic și organizațional centralizat, mai degrabă decât de un activism civic pur spontan.

²¹ <https://tv8.md/2022/11/06/video-operatiunea-panglicile-albastre-fosti-angajati-ai-trupelor-speciale-la-protestul-lui-sor-si-cavaliuc-nume-si-roluri/214674>

²² <https://www.bbc.com/news/world-europe-65952878>

În același timp, dispariția protestelor de masă nu a eliminat rețelele operaționale mai largi care s-au conturat în această perioadă. Infrastructura organizațională, mecanismele financiare,

rețelele de influență și relațiile operaționale dezvoltate în 2022 au continuat să evolueze și au reapărut ulterior, în forme modificate, în cadrul ciclului electoral 2024–2025.

1.4 Arhitectura campaniei hibride 2024–2025

Campania hibridă a Federației Ruse îndreptată împotriva Republicii Moldova în timpul alegerilor din 2024–2025 a urmat o logică strategică coerentă, având ca obiectiv restabilirea influenței politice, economice și de securitate asupra Republicii Moldova. În forma sa cea mai amplă, acest obiectiv implica instalarea unei structuri de guvernare aliniată Federației Ruse, capabile să slăbească garanțiile democratice, să limiteze capacitatea forțelor pro-europene de a menține puterea politică și, în cele din urmă, să redirecționeze Republica Moldova de la traiectoria sa de integrare europeană.

Spre deosebire de operațiuni de influență izolate sau campanii episodice de dezinformare, activitățile observate în această perioadă au făcut parte dintr-o strategie hibridă mai amplă și tot mai integrată. Destabilizarea politică, presiunea economică, manipularea informațională, finanțarea ocultă, intimidarea și polarizarea socială nu au funcționat ca acțiuni separate, ci ca elemente care se potențează reciproc în cadrul unei campanii coordonate.

La nivel strategic, campania s-a articulat în jurul a patru funcții interconectate: divizare, delegitimare, discreditare și promovare.

Prima dintre aceste funcții, divizarea, a urmărit fragmentarea majorității pro-europene din Republica Moldova și de peste hotare prin exploatarea clivajelor etnice, lingvistice, politice, sociale și regionale deja existente. În loc să creeze tensiuni sociale complet noi, campania a urmărit să amplifice fracturile existente și să accentueze polarizarea în multiple segmente ale societății.

A doua funcție, delegitimarea, a vizat subminarea încrederii publice în instituțiile statului, în integritatea procesului electoral și în capacitatea guvernului de a gestiona eficient situațiile de criză. Autoritățile electorale, instanțele judecătorești, instituțiile de aplicare a legii și organismele anticorupție au devenit ținte frecvente ale unor narațiuni care le prezentau drept instituții capturate politic, controlate din exterior sau lipsite de legitimitate.

A treia funcție, discreditarea, a vizat atât actori interni, cât și externi. Pe plan intern, campania a urmărit să erodeze încrederea în conducerea politică pro-europeană, prezentând-o drept incompetentă, coruptă sau ruptă de preocupările reale ale cetățenilor. Pe plan extern, aceasta a urmărit să slăbească încrederea în instituțiile occidentale, în special în Uniunea Europeană și NATO, prezentându-le ca fiind parteneri lipsiți de credibilitate, exploatare sau ostili intereselor Republicii Moldova.

A patra funcție, promovarea, a urmărit prezentarea Federației Ruse drept singura alternativă geopolitică viabilă, capabilă să garanteze stabilitatea, securitatea economică, valorile tradiționale și suveranitatea politică. În mod esențial, această narațiune a devenit convingătoare doar după ce instituțiile și actorii politici concurenți au fost slăbiți în prealabil prin eforturi susținute de delegitimare și discreditare.

Aceste patru funcții nu trebuie înțelese ca faze distincte sau operațiuni izolate. Ele au acționat simultan și s-au potențat reciproc în mod continuu. Divizarea a creat fragmentarea socială necesară pentru ca delegitimarea să aibă efect. Delegitimarea a slăbit încrederea în instituții, făcând narațiunile de discreditare mai eficiente. Discreditarea, la rândul ei, a creat spațiu politic și psihologic pentru ca alternativele pro-ruse să fie promovate ca soluții credibile.

Diferitele incidente documentate în acest raport, inclusiv protestele coordonate, schemele de finanțare ilicită, campaniile de intimidare, rețelele proxy și operațiunile de influență prin intermediul influencerilor, nu pot fi, prin urmare, interpretate în mod izolat. Fiecare dintre acestea a făcut parte dintr-un ecosistem operațional mai amplu, conceput pentru a modela în timp mediul politic din Republica Moldova.

Opt scenarii de vulnerabilitate documentate

Monitorizarea mediului informațional din Republica Moldova în perioada electorală 2024–2025 a identificat opt scenarii majore de vulnerabilitate care au servit drept teren principal pentru eforturile de manipulare informațională ale Federației Ruse. Aceste scenarii nu au constat doar în teme generale de propagandă, ci în campanii narative țintite, adaptate unor audiențe specifice, anxietăților și vulnerabilităților sociale existente în societatea moldovenească.

Înțelegerea acestor narative este importantă din două motive. În primul rând, ele oferă contextul informațional în care au operat activitățile financiare, politice și coercitive descrise în alte secțiuni ale acestui raport. În al doilea rând, ele demonstrează măsura în care actorii ostili au cartografiat vulnerabilitățile societale din Republica Moldova înainte de a implementa măsuri operaționale.

Cel mai proeminent cluster narativ s-a concentrat pe dificultățile economice. Creșterea costurilor energetice, inflația, șomajul și scăderea puterii de cumpărare, în special în mediul rural, au constituit baza unor narative care atribuiau dificultățile economice ale Republicii Moldova integrării europene și guvernării pro-europene.

Mesaje precum „facturile la încălzire au crescut pentru că Sandu a ales Bruxellesul în locul gazului ieftin rusesc” au inversat în mod deliberat relația de cauzalitate. Criza energetică a fost determinată în principal de reducerea livrărilor de gaze din partea Rusiei și de instabilitatea regională generată de războiul împotriva Ucrainei, însă dificultățile rezultate au fost reinterpretate ca dovadă că integrarea europeană a afectat direct populația Republicii Moldova.

Aceasta a reprezentat dimensiunea informațională a strategiei mai ample de instrumentalizare a energiei descrisă anterior în raport. Presiunea economică a generat anxietate socială, în timp ce operațiunile informaționale au redirecționat frustrarea publicului către autoritățile interne și partenerii occidentali.

Un al doilea domeniu narativ major s-a concentrat pe ostilitatea față de Uniunea Europeană. Uniunea Europeană a fost prezentată ca o forță care urmărește subminarea suveranității Republicii Moldova, impunerea unor valori culturale străine și exploatarea economică a țării. Alegerile au fost încadrate ca o ultimă oportunitate de a preveni „colonizarea” Republicii Moldova de către instituțiile occidentale.

În cadrul acestui cadru narativ, Comisia Electorală Centrală și alte instituții electorale au fost frecvent prezentate ca fiind capturate politic sau controlate din exterior. O astfel de narațiune

a avut mai multe scopuri simultane: delegitimarea instituțiilor responsabile de buna desfășurare a procesului electoral, construirea unor narațiuni preventive privind fraudă electorală și țintirea votului din diaspora ca un presupus instrument electoral manipulat în favoarea forțelor pro-europene.

Narative suplimentare s-au concentrat pe tensiuni regionale și identitare. În Găgăuzia și în contextul conflictului transnistrean nesoluționat, mesajele au amplificat percepția că Chișinăul este ostil față de comunitățile vorbitoare de limbă rusă și față de autonomia regională. Nemulțumirile economice și disputele constituționale au fost reinterpretate ca dovadă a unei discriminări sistematice împotriva populațiilor minoritare.

Un alt cluster narativ major s-a concentrat pe frica asociată războiului din Ucraina. Orientarea pro-europeană a Republicii Moldova a fost prezentată ca fiind un factor care crește probabilitatea escaladării militare și al implicării țării în conflict. În acest cadru, neutralitatea constituțională a fost instrumentalizată selectiv pentru a argumenta că însăși integrarea europeană reprezintă o amenințare la adresa securității naționale și a păcii.

Alte narrative recurente au vizat anxietățile legate de valorile tradiționale, religie, proprietatea asupra terenurilor, gestionarea resurselor și drepturile de vot ale diasporei. În ansamblu, aceste campanii au acționat simultan pe multiple registre emoționale și sociale, ajungând la public prin canale suprapuse și consolidând un nivel mai amplu de neîncredere față de instituții și procesele democratice.

Câteva caracteristici ale acestei arhitecturi narrative sunt deosebit de importante din punct de vedere analitic.

În primul rând, narațiunile s-au bazat în mare măsură pe exploatarea unor vulnerabilități reale, mai degrabă decât pe realități complet fabricate. Dificultățile economice, tensiunile regionale, anxietățile demografice și neîncrederea în instituții erau fenomene reale. Elementul manipulator a constat în principal în atribuirea cauzalității, încadrări narrative, amplificare și interpretare selectivă, mai degrabă decât în invenție completă. Acest lucru a făcut ca narațiunile să fie semnificativ mai dificil de contracarat, deoarece încorporau elemente parțial adevărate în concluzii strategice înșelătoare.

În al doilea rând, narativele au fost concepute să funcționeze cumulativ, mai degrabă decât independent. Un cetățean îngrijorat de creșterea prețurilor la energie putea fi expus simultan la mesaje economice anti-UE, narațiuni religioase privind declinul moral și afirmații conform cărora neutralitatea Republicii Moldova era amenințată. Expunerea pe multiple dimensiuni emoționale și identitare a crescut nivelul de susceptibilitate dincolo de ceea ce ar fi putut produce orice narațiune individuală.

În al treilea rând, precizia țintirii sugerează existența unei activități susținute de colectare de informații privind societatea moldovenească, inclusiv o cunoaștere detaliată a sensibilităților regionale, a tiparelor de neîncredere instituțională, a dinamicilor electorale și a anxietăților la nivel comunitar. În acest sens, cartografierea vulnerabilităților societale a făcut parte din însăși campania hibridă, și nu doar dintr-o fază pregătitoare anterioară acesteia.

Planul de destabilizare post-electorală

Campaniile hibride au fost concepute nu doar pentru a influența rezultatele electorale, ci și pentru a modela mediul politic de după alegeri, indiferent de rezultat.

Logica operațională a campaniei a reflectat un model de escaladare etapizată. Scenariul preferat de forțele ostile intereselor naționale a fost formarea unei coaliții de guvernare aliniate intereselor Federației Ruse, prin mecanisme electorale și parlamentare. În cazul eșecului acestui scenariu, obiectivul s-a mutat către generarea de paralizie politică, blocarea formării guvernului, declanșarea de alegeri repetate sau susținerea unor campanii de delegitimare pe termen lung împotriva oricărei administrații pro-europene care ar fi rezultat.

Această abordare reflectă o caracteristică definitorie a operațiunilor hibride mature: capacitatea de a obține beneficii strategice în mai multe scenarii posibile. Chiar și în situațiile în care victoria electorală s-a dovedit imposibilă, instabilitatea prelungită, neîncrederea instituțională și fragmentarea politică puteau totuși să slăbească reziliența democratică a Republicii Moldova și să îngreuneze traiectoria sa de integrare europeană.

Tacticile post-electorale anticipate au inclus acuzații coordonate de fraudă, susținute de date de sondaj manipulate și scurgeri de informații selective, menite să submineze încrederea în instituțiile electorale înainte de confirmarea rezultatelor finale. Grupuri religioase, rețele de veterani, influenceri sociali și organizații proxy puteau fi ulterior mobilizate pentru a amplifica tulburările sau pentru a contesta legitimitatea rezultatelor electorale.

O altă preocupare majoră a vizat mituirea, constrângerea sau capturarea politică a parlamentarilor în timpul negocierilor de coaliție. Astfel de activități ar fi depășit sfera influenței politice tradiționale și ar fi vizat direct ordinea constituțională a Republicii Moldova, prin încercarea de a manipula procesul de formare a guvernului însuși.

Autoritățile au identificat, de asemenea, riscuri legate de apariția unor structuri concurente de legitimitate, inclusiv autorități regionale, instituții religioase și actori ai societății civile care se prezentau ca reprezentanți alternativi ai „voinței reale a poporului”, în opoziție cu instituțiile democratice formale.

Dintr-o perspectivă juridică și instituțională, aceste activități depășesc simpla sferă a încălcărilor electorale obișnuite. Eforturile finanțate din surse externe de a manipula procesul de formare a guvernului implică în mod direct suveranitatea statului și integritatea constituțională. În mod similar, încercările coordonate de creare a unor structuri paralele de legitimitate pot intra sub incidența nu doar a prevederilor privind corupția sau crima organizată, ci și a legislației referitoare la activități îndreptate împotriva funcționării constituționale și a ordinii democratice a statului.

Pilonii operaționali

Perioada premergătoare alegerilor prezidențiale din 2024 și alegerilor parlamentare din 2025 a fost marcată de o escaladare calitativă și cantitativă a tuturor elementelor identificate în 2022. Campania a evoluat într-o structură operațională multi-stratificată, compusă din cinci piloni interdependenți.

PILON	DESCRIERE ȘI FUNCȚIE
FINANCIAR	Fluxurile de criptomonede, rețelele de curieri de numerar și operațiunile structurate de cumpărare de voturi au asigurat fundamentul material al tuturor celorlalți piloni. Fără această infrastructură financiară, niciun alt element nu ar putea funcționa la scară largă.
AGENȚI PROXY	Recrutarea și instruirea cetățenilor moldoveni, prin ONG-uri, organizații religioase, schimburi culturale și recrutare directă, ca instrumente conștiente sau inconștiente de influență și destabilizare.
CONSIMȚĂMÂNT ARTIFICIAL	Proteste finanțate, operațiuni ale influencerilor și comportament coordonat inautentic pe rețelele sociale, care prezentau un peisaj politic construit artificial drept expresie a unui sentiment public organic.
AMENINȚARE ȘI INTIMIDARE	Alerte false cu bombă, incidente de amenințare fizică și cazuri implicând explozibili, menite să creeze un climat de insecuritate, sincronizat cu momentele critice ale calendarului electoral.
INFRASTRUCTURA NARATIVĂ	Operațiuni media, influenceri plătiți și rețele de dezinformare care au menținut un mediu informațional alternativ susținut, menit să contextualizeze și să legitimizeze toate celelalte elemente.

Caracteristica definitorie a campaniei a fost structura sa integrată și interdependentă. Fiecare pilon l-a susținut și l-a consolidat pe celălalt. Rețelele financiare au susținut actorii proxy și au facilitat eforturile de mobilizare. Incidentele de intimidare și securitate au creat condiții în care narativele privind eșecul statului sau depășirea atribuțiilor autoritare au devenit mai credibile. Mecanismele de consimțământ fabricat au încadrat ulterior aceste evoluții ca expresie a unei nemulțumiri publice autentice, consolidând astfel legitimitatea întregii operațiuni.

Această structură integrată complică abordările analitice și juridice tradiționale, care evaluează adesea incidentele în mod individual, mai degrabă decât ca elemente ale unei campanii coordonate. Privite separat, multe activități par limitate ca semnificație sau se încadrează în categorii juridice și instituționale distincte. Privite însă în ansamblu, acestea dezvăluie o logică operațională coerentă, concepută pentru a remodela mediul politic și informațional al Republicii Moldova.

Eficiența campaniei a depins nu doar de narațiuni, ci și de infrastructura materială care le susține. O interpretare îngustă a MIIS, centrată exclusiv pe manipularea informațională, riscă astfel să ignore mecanismele organizaționale, financiare și coercitive care fac ca astfel de operațiuni să poată fi susținute la scară largă.

1.5 Studii de caz: Incidente documentate și cadrul lor analitic

Următoarele studii de caz documentează principalele incidente din perioada electorală 2024–2025 utilizând un cadru analitic consecvent: descrierea cazului, identificarea obiectivului de manipulare informațională urmărit și rolul acestuia în cadrul modelului coordonat.

STUDIUL DE CAZ: Tineri moldoveni recrutați și instruiți în Serbia de rețele asociate Grupului Wagner

DESCRIEREA CAZULUI

Serviciile de securitate din Republica Moldova au identificat rețele implicate în recrutarea tinerilor cetățeni moldoveni pentru deplasări în Serbia și Bosnia și Herțegovina, sub diverse pretexte. Odată ajunși în Serbia, aceștia erau supuși unui proces structurat de instruire, incluzând condiționare ideologică, disciplină paramilitară și instruire privind organizarea protestelor, tehnici de manipulare a mulțimilor și evitarea serviciilor de securitate. Rețelele implicate au fost asociate cu organizații legate de Grupul Wagner și de serviciile de securitate ale Federației Ruse.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Obiectivul principal a fost dezvoltarea de capacități: constituirea unui cadru instruit de cetățeni moldoveni care putea fi utilizat în operațiuni de protest, activități de intimidare sau alte funcții de destabilizare pe teritoriul Republicii Moldova, menținând în același timp aparența unor actori civici interni. Obiectivele secundare au vizat colectarea de informații privind vulnerabilitățile personale ale indivizilor, nivelul de angajament ideologic și potențialul de activare ulterioară. Obiectivul de manipulare informațională a fost acela de a asigura că, în momentul în care acești indivizi acționau pe teritoriul Republicii Moldova, acțiunile lor puteau fi prezentate drept expresii spontane interne, și nu operațiuni dirijate din exterior.

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

Acest incident se încadrează în pilonul agenților proxy al campaniei. Utilizarea deliberată a teritoriului Serbiei ca locație de instruire, în locul teritoriului Federației Ruse, îndeplinește o funcție specifică de negare plauzibilă, prin introducerea unui intermediar statal terț care complică atribuirea directă. Analiza juridică trebuie să depășească această mediere geografică. Testul relevant nu este unde a avut loc instruirea, ci în beneficiul cui, de către cine și în ce scop.

STUDIUL DE CAZ: Alerte false cu bombă care au vizat spații publice în momente critice ale calendarului electoral

DESCRIEREA CAZULUI

În perioada premergătoare și ulterioară principalelor evenimente electorale din ciclul 2024–2025, Republica Moldova a fost afectată de valuri coordonate de alerte false cu bombă, care au vizat școli, transportul public, clădiri guvernamentale, instanțe și alte spații publice. Aceste amenințări au fost transmise, de regulă, prin canale de mesagerie criptată sau prin infrastructuri de telecomunicații falsificate, ceea ce a făcut atribuirea tehnic dificilă.

	<p>Amenințările au determinat evacuarea spațiilor, mobilizarea serviciilor de securitate și perturbarea activității normale.</p>
<p>OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ</p>	<p>Sincronizarea acestor operațiuni, care a coincis în mod constant cu perioadele de campanie, activitatea comisiilor electorale sau anunțurile guvernamentale, evidențiază scopul lor funcțional. Acestea urmăresc: (1) demonstrarea incapacității statului de a asigura securitatea publică, subminând astfel încrederea în instituțiile statului; (2) consumarea resurselor și a atenției serviciilor de securitate în perioade critice pentru securitatea electorală; (3) crearea unui climat de insecuritate difuză, amplificat de infrastructura narativă prin interpretarea sa ca dovadă a disfuncționalității guvernamentale; (4) posibila descurajare a participării la vot, prin inducerea fricii de a frecventa spațiile publice în context electoral.</p>
<p>ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT</p>	<p>Acest incident se încadrează în principal în pilonul amenințării și intimidării, însă contribuția sa la pilonul infrastructurii narrative este la fel de semnificativă. Fiecare alertă cu bombă generează acoperire mediatică ce, analizată izolat, reflectă un incident de securitate. Agregate pe parcursul perioadei de campanie, acestea devin însă dovezi ale unei degradări generalizate a securității, constituind un instrument narativ pentru actorii care urmăresc delegitimarea guvernului și a procesului electoral în ansamblu.</p>

STUDIUL DE CAZ: Proteste plătite, mobilizare orchestrată prezentată drept manifestare civică organică

<p>DESCRIEREA CAZULUI</p>	<p>Investigațiile jurnalistice și concluziile ulterioare ale serviciilor de informații au documentat plata sistematică a unor persoane pentru a participa la protestele organizate de structuri afiliate Partidului Șor. Mecanismele de plată au inclus distribuirea de numerar prin intermediari, transferuri în criptomonedă și compensații non-financiare (transport, hrană, compensații). Infrastructura organizațională a implicat recrutare pe niveluri: organizatori de bază, care erau participanți conștienți, mobilizatori de nivel mediu, care puteau sau nu să fi înțeles pe deplin dimensiunea finanțării externe, și un număr mare de participanți care au participat pentru stimulente financiare, fără angajament ideologic.</p>
<p>OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ</p>	<p>Obiectivul de manipulare informațională al protestelor plătite este unul sofisticat și cu mai multe niveluri. Obiectivul imediat este demonstrarea unei opoziții publice masive față de guvern. Obiectivul secundar este amplificarea mediatică, prin utilizarea imaginilor de protest ca material vizual pentru operațiunile infrastructurii narrative, atât la nivel intern, cât și internațional. Obiectivul terțiar este legitimizarea: în măsura în care operațiunile politice dirijate din exterior se pot prezenta drept reacții la voința populară internă, atribuirea devine contestată, iar măsurile de contracarare devin costisitoare politic. Operațiunile de protest ale Partidului Șor au vizat în mod specific grupuri demografice vulnerabile — pensionari, populație rurală, lucrători urbani aflați în precaritate economică — mai susceptibile la stimulente</p>

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

financiare și mai ușor de prezentat de către media favorabilă drept expresii autentice ale voinței civice.

Acest incident reprezintă cel mai vizibil element al pilonului consimțământului artificial. Analiza sa juridică este dificilă tocmai deoarece actul individual – participarea la un protest – este protejat constituțional în orice sistem democratic. Caracterul infrațional nu rezidă în protest în sine, ci în structura de finanțare dirijată din exterior care produce aparența aceluși protest, precum și în inducerea deliberată în eroare atât a participanților, cât și a publicului, cu privire la natura și originea mobilizării politice.

STUDIU DE CAZ: „Hackathonul de tehnologii electorale” Evrazia și rețeaua Info-Lider

DESCRIEREA CAZULUI

Investigațiile jurnalistice au identificat o rețea structurată de influenceri pe rețelele sociale, care opera sub denumirea informală „InfoLeaders” și care primea plăți pentru producerea și distribuirea de conținut aliniat obiectivelor informaționale rusești privind politica Republicii Moldova, procesul de integrare europeană și integritatea electorală. Rețeaua includea persoane cu niveluri diferite de audiență, de la micro-influenceri cu câteva mii de urmăritori până la creatori de conținut mai consacrați, cu nivel ridicat de engagement. Influencerii erau prezentați ca creatori independenți care își exprimau opiniile personale, iar mecanismele de plată erau concepute pentru a disimula originea fondurilor.

Un alt program gestionat de Evrazia, denumit „Hackathon de tehnologii electorale”, viza cetățeni moldoveni cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani. Programul paralel „Info-Lider” opera pe aceeași infrastructură financiară și organizațională. Participanții au beneficiat de instruire structurată în manipularea opiniilor, agitație politică și mobilizare de grup. Aceștia au fost instruiți să distribuie materiale video pe Facebook și TikTok. Remunerarea a fost procesată prin banca de stat rusă PSB, la tarife de până la 5.000 MDL lunar per participant.

Coordonatoarea Alina Juc, care, potrivit propriilor declarații, a început colaborarea cu Evrazia în urma unei întâlniri cu un angajat FSB, a organizat operațiuni de sondare manipulativă în cadrul organizației „Pentru Alegeri Corecte”, cu scopul declarat de a contesta rezultatele alegerilor parlamentare din 2025 în cazul în care acestea ar fi fost nefavorabile. Aceasta a recrutat și instruit cel puțin 34 de cetățeni și a coordonat semnarea contractelor de voluntariat la birourile partidului Moldova Mare.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Operațiunea Evrazia a abordat pilonul consimțământului artificial la un nivel granular, comunitar, care nu poate fi replicat de rețelele media extinse. Prin recrutarea și remunerarea unor persoane locale care se prezentau drept voci civice independente, operațiunea a creat un strat de tip „grassroots” aparent autentic în mediul informațional. Conținutul anti-guvernamental produs și distribuit de conturi instruite de Evrazia nu apărea ca propagandă externă, ci

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

ca expresie spontană de critică locală, generată de tineri moldoveni din comunități identificabile. Componenta de sondare manipulativă a avut un rol secundar, dar semnificativ: datele de sondaj fabricate nu au fost utilizate doar pentru a genera percepții eronate asupra opiniei publice în perioada electorală, ci și pentru a susține narative post-electorale de fraudă printr-o bază aparent cantitativă, furnizând arhitecturii de delegitimare material statistic dificil de contracarat rapid.

Acest incident reprezintă convergența operațională a pilonilor agenților proxy și consimțământului fabricat la nivelul recrutării individuale. Actele individuale implicate — publicarea pe rețelele sociale, participarea la sesiuni de instruire, implicarea în operațiuni de sondare — nu sunt, în mod intrinsec, infracționale. Dimensiunea penală derivă din structura de finanțare: remunerarea printr-un canal bancar asociat unui stat străin pentru activități al căror scop este manipularea unui proces electoral suveran. Conexiunea cu FSB documentată în cazul Alina Juc introduce o dimensiune suplimentară, care leagă operațiunea nu doar de finanțare externă, ci potențial și de coordonare din partea unui serviciu de informații străin. Legătura dintre programul de instruire Evrazia și amplificarea conținutului asociat GRU, Storm-1679 stabilește, de asemenea, o conexiune operațională documentată între stratul de influență de tip „grassroots” și infrastructura mai largă de comportament inautentic coordonat, conexiune esențială pentru demonstrarea naturii complexe și dirijate din exterior a operațiunii.

STUDIU DE CAZ: informațională

Sub-rețeaua CopyCop și creșterea capacității de „spălare”

DESCRIEREA CAZULUI

Între iulie și septembrie 2025, investigatori din Republica Moldova și internaționali au identificat o rețea subregională de 258 de domenii înregistrate cu extensii .md și .ro, atribuită operațiunii CopyCop, coordonată de John Mark Dougan, cu sprijinul Centrului pentru Expertiză Geopolitică din Moscova, asociat GRU. Domeniile imitau portaluri de știri locale utilizând cuvinte-cheie precum „știri”, „news”, „presă” și „info”, publicau articole rescrise cu ajutorul inteligenței artificiale pe baza unor surse locale și rusești mainstream și utilizau certificate SSL partajate și infrastructură de găzduire comună pentru a funcționa ca un cluster coordonat. Un singur certificat emis la 4 septembrie 2025 a acoperit simultan zece domenii, inclusiv stiripress.md, infoflux.md și ziarregional.md, confirmând existența unui control operațional centralizat.

Prin comparație, o rețea CopyCop care a vizat simultan Statele Unite, Canada și Franța a acoperit 200 de domenii, sugerând că Republica Moldova a fost supusă unei desfășurări operaționale mai intense decât operațiuni documentate împotriva unor state democratice semnificativ mai mari.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Rețeaua a servit drept strat primar de sursă pentru spălarea informațională: conținutul conceput pentru a părea credibil și provenit din surse locale era publicat pe aceste portaluri pseudo-media, apoi preluat de rețelele mai largi

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

de amplificare Pravda și Blocknot și reintrodus în mediul informațional din Republica Moldova sub forma unor „relatări independente de presă”. Extensiile .ro au fost concepute în mod specific pentru a convinge publicul din Republica Moldova că societatea civilă și mass-media din România au ajuns în mod independent la aceleași concluzii critice privind traiectoria de integrare europeană a guvernului.

Folosirea limbii române în redactare a permis evitarea scepticismului automat pe care mulți cetățeni îl aplică surselor în limba rusă, crescând semnificativ credibilitatea mesajului. Logica operațională nu viza atingerea directă a publicului — majoritatea portalurilor individuale aveau trafic redus — ci furnizarea unor lanțuri de citare aparent legitime pentru actorii de amplificare situații mai sus în arhitectura de distribuție.

Acest incident ilustrează industrializarea pilonului infrastructurii narrative. Modelul CopyCop nu necesită redacții, capacități jurnalistice proprii sau o prezență locală autentică. El presupune doar o infrastructură de înregistrare a domeniilor, reformularea conținutului cu ajutorul inteligenței artificiale și o infrastructură comună de găzduire capabilă să creeze aparența unui peisaj mediatic intern pluralist. Din perspectivă juridică, relevanța rețelei rezidă în caracterul demonstrabil al coordonării sale: utilizarea certificatelor SSL comune, a adreselor IP partajate și sincronizarea modelelor de publicare demonstrează că domeniile individuale reprezintă componente ale unei operațiuni unitare, și nu inițiative jurnalistice independente. Acest model de coordonare transformă ceea ce ar putea părea o activitate paralelă desfășurată de entități media private în dovezi ale unei operațiuni informaționale organizate și dirijate din exterior. Atribuirea operațiunii unor structuri asociate GRU oferă elementul de conexiune cu un actor statal străin, esențial pentru încadrarea juridică într-un regim agravat al faptelor care vizează ordinea constituțională a statului.

STUDIU DE CAZ: Conținutul generat de inteligența artificială și componenta deepfake: Operațiunea Matryoshka

DESCRIEREA CAZULUI

Operațiunea Matryoshka reprezintă o campanie persistentă de media sintetică la nivel statal, îndreptată împotriva instituțiilor democratice din Republica Moldova. Activă în mod continuu din septembrie 2023 și intensificată semnificativ în timpul ciclurilor electorale 2024–2025, aceasta constituie una dintre cele mai susținute utilizări ale inteligenței artificiale generative în contextul interferenței electorale hibride documentate în Europa. Caracteristica definitorie a operațiunii este țintirea sistematică a autorității instituționale: în locul producerii de conținut anti-guvernamental general, Matryoshka fabrică în mod constant materiale care imită comunicările specifice ale principalelor instituții democratice din Republica Moldova — Președinția, Parlamentul, Comisia Electorală Centrală și sistemul judiciar. Logica strategică constă în erodarea graduală a capacității cetățenilor de a distinge între comunicarea instituțională autentică și conținutul fabricat, generând un mediu informațional în care credibilitatea guvernării democratice devine contestată.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Setul de instrumente al operațiunii a evoluat pe parcursul perioadei de la falsificarea relativ rudimentară de documente către deepfake-uri audio și video sofisticate, generate cu ajutorul inteligenței artificiale, decrete prezidențiale contrafăcute care reproduc formate vizuale autentice și sigilii falsificate, interviuri fabricate atribuite unor oficiali de rang înalt, coperte falsificate ale unor instituții media internaționale, precum și rețele coordonate de conturi inautentice de amplificare, activate sincronizat în momentul publicării conținutului. Distribuția s-a bazat pe o arhitectură de tip relay stratificată: conținutul era inițial diseminat prin surse proxy poziționate în spațiul occidental, concepute pentru a crea o aparență de proveniență internațională, apoi amplificat de clustere dedicate de conturi pro-ruse, înainte de a fi reintrodus în mediul informațional din Republica Moldova sub forma unor „relatări din presa străină”.

Operațiunile deepfake generate cu ajutorul inteligenței artificiale vizează simultan mai multe obiective, ceea ce le diferențiază din punct de vedere analitic de formele convenționale de dezinformare. Obiectivul principal este mobilizarea emoțională: decrete fabricate care amenință cu mobilizarea militară, imagini care sugerează ridiculizarea internațională și declarații instituționale false sunt concepute nu pentru a informa, ci pentru a genera frică, indignare și neîncredere instituțională la scară largă. Aceste reacții emoționale nu necesită ca publicul să creadă că materialul este autentic. O credibilitate parțială sau chiar simpla introducere a incertitudinii cu privire la ceea ce este real este suficientă pentru a atinge obiectivul strategic de destabilizare a mediului informațional. Obiectivul secundar este delegitimarea instituțională. Prin asocierea sistematică a numelor și simbolurilor instituțiilor democratice din Republica Moldova cu conținut fabricat, aceste operațiuni erodează treptat autoritatea comunicativă a acestor instituții. Cetățenii care sunt expuși în mod repetat la decrete prezidențiale false, declarații judiciare falsificate și acoperiri media fabricate își pierd treptat capacitatea de a distinge între comunicarea instituțională autentică și conținutul generat artificial. Al teilea obiectiv este reprezentat de lanțul de spălare informațională prin rulaj. Prin plasarea conținutului fabricat în surse care par a fi instituții media internaționale independente (o publicație italiană, un portal de analiză geopolitică, un jurnalist brazilian), operațiunea creează un lanț aparent de validare externă. Conținutul este apoi reintrodus în mediul informațional intern din Republica Moldova sub forma unei „preocupări internaționale”, și nu a propagandei interne, reducând semnificativ rezistența publicului.

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

Conținutul generat cu ajutorul inteligenței artificiale se situează la vârful pilonului infrastructurii narative, reprezentând componenta sa cea mai sofisticată tehnologic și cea mai rapid evolutivă. Tratarea sa juridică este complexă din două motive distincte. Primul este viteza de producție și distribuție. Inteligența artificială permite generarea și diseminarea de conținut fabricat la viteze care depășesc capacitatea de reacție a mecanismelor instituționale de verificare a faptelor. Până în momentul în care un decret fals este demontat, acesta a parcurs deja ciclul de mobilizare emoțională în rândul publicului țintă. Această asimetrie între viteza de producție și viteza de contracarare este una structurală și nu poate fi abordată exclusiv prin metode

convenționale de contracarare a dezinformării. O a doua provocare majoră este atribuirea. Conținutul generat de inteligența artificială poate fi produs din locații aflate în afara Republicii Moldova, distribuit prin conturi proxy și integrat în contexte media internaționale aparent credibile, ceea ce face ca stabilirea lanțului de atribuire să fie considerabil mai dificilă decât în cazul formelor convenționale de dezinformare. În cazul operațiunilor informaționale, atribuirea nu presupune identificarea publicatorului imediat, ci demonstrarea apartenenței publicării la o rețea operațională coordonată. Corelarea dintre vforeignpolicy.com, afilierile documentate ale lui Leiroz cu Dughin și amplificarea sincronizată realizată de clustere de conturi pro-ruse permite stabilirea existenței unei coordonări externe pe baza analizei rețelei, chiar și în absența unor dovezi directe privind transmiterea de instrucțiuni.

STUDIU DE CAZ: ONG-ul Evrazia – cadre didactice, clerici și curieri de numerar

DESCRIEREA CAZULUI

ONG-ul Evrazia și structurile asociate au funcționat ca o platformă multifuncțională, utilizată simultan ca instrument de promovare ideologică, rețea de recrutare și comunicare, precum și infrastructură logistică pentru transportul numerarului. Au fost documentate două modalități operaționale distincte: (1) Cadre didactice din Republica Moldova au fost invitate să participe la programe educaționale și schimburi culturale organizate în Federația Rusă. Dincolo de componenta de îndoctrinare ideologică, care promova narațiuni ruse privind războiul din Ucraina, integrarea europeană și istoria Republicii Moldova, cadrele didactice participante au fost utilizate și ca curieri de numerar, revenind în Republica Moldova cu fonduri destinate operațiunilor electorale, fie transportate personal în numerar, fie prin mecanisme informale de transfer de valoare documentate de autorități. (2) Clerici ai Bisericii Ortodoxe au fost invitați să participe la pelerinaje organizate în Federația Rusă sau în alte locuri cu semnificație religioasă. Aceste pelerinaje îndeplineau o funcție dublă: pe de o parte, legitimau din perspectivă religioasă narațiunile pro-ruse, prin expunerea participanților la mesajele promovate de Biserica Ortodoxă Rusă privind unitatea spirituală a lumii slave, pretinsa degradare morală asociată integrării europene și alte teme similare; pe de altă parte, serveau drept mecanism pentru transportul fondurilor, clericii revenind în Republica Moldova cu sume de bani care beneficiau de încrederea și autoritatea morală de care se bucură reprezentanții cultelor religioase.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Obiectivele de manipulare informațională sunt multiple. Cadrele didactice și clericii reprezintă două dintre categoriile cu cel mai ridicat nivel de încredere în societatea din Republica Moldova, în special în mediul rural. Condiționarea lor ideologică și transmiterea informală ulterioară a narațiunilor ruse (în școli, în parohii și în cadrul interacțiunilor comunitare) generează o operațiune informațională difuză, cu grad ridicat de credibilitate, imposibil de replicat prin campanii media formale. Utilizarea acestora ca și curieri servește pilonului financiar, menținând în același timp legitimitatea socială a operațiunii.

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

Acest incident reprezintă cel mai complex element, din perspectivă juridică, la intersecția dintre pilonul agenților proxy și pilonul financiar. Utilizarea unor instituții sociale legitime — sistemul educațional și Biserica — ca acoperire pentru activități care, din punct de vedere funcțional, echivalează cu operațiuni de spionaj și spălare de bani impune depășirea categoriilor analitice convenționale. Participarea la un pelerinaj nu constituie, în sine, o faptă penală. Însă revenirea cu sume de bani nedeclarate, destinate operațiunilor de cumpărare a voturilor, constituie o faptă ilicită. Dificultatea principală constă în stabilirea și probarea întregului lanț operațional.

STUDIU DE CAZ: Fluxuri financiare în criptomonedă și spălarea banilor în cadrul operațiunilor de corupere a voturilor

DESCRIEREA CAZULUI

Investigațiile de intelligence financiar desfășurate în perioada electorală 2024–2025 au documentat fluxuri semnificative de criptomonedă, predominant în stablecoins (USDT/USDC) și criptomonedă cu caracteristici de confidențialitate ridicată, transferate din clustere de portofele atribuite unor entități asociate Federației Ruse către portofele intermediare și, ulterior, către operațiuni de conversie în numerar pe teritoriul Republicii Moldova. Fluxurile au fost structurate în mod deliberat pentru a exploata lacunele de reglementare, tranzacțiile fiind fragmentate în sume sub pragurile de raportare automată, utilizate prin portofele intermediare multiple pentru a îngreuna atribuirea, iar conversia în numerar realizându-se prin canale multiple, inclusiv platforme peer-to-peer și operatori informali de transfer de valoare.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Operațiunile de cumpărare a voturilor finanțate prin aceste fluxuri au fost direcționate către circumscripții rurale cu diferențe electorale istorice reduse, precum și către comunități cu vulnerabilitate economică ridicată, în care presiunea socială putea amplifica impactul stimulentei financiare. Sumele de plată documentate au variat de la sume modeste în numerar pentru voturi individuale până la plăți mai consistente pentru activități de organizare la nivel comunitar. Obiectivul de manipulare informațională al cumpărării voturilor constă în subversiunea directă a voinței electorale, însă acesta îndeplinește și o funcție narativă secundară. În cazul în care un număr suficient de voturi este achiziționat, rezultatele electorale pot fi contestate ca fiind ilegitime, iar narativul unui „furt electoral” în favoarea forțelor pro-europene poate fi promovat, indiferent de rezultatul real al scrutinului.

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

Acest incident reprezintă componenta financiară centrală a întregii campanii hibride. Analiza sa juridică necesită capacități dedicate de investigație financiară, analiză blockchain, a rețelelor bancare corespondente și monitorizarea operatorilor informali de transfer de valoare — capacități pe care Republica Moldova le-a dezvoltat, dar care necesită investiții susținute și parteneriate internaționale. Criptomonedele constituie mecanismul care face întreaga operațiune scalabilă și dificil de perturbat la nivel internațional.

STUDIU DE CAZ: Survolări ale spațiului aerian ca instrumente de presiune hibridă

DESCRIEREA CAZULUI

Republica Moldova a fost expusă unui tipar susținut de intruziuni ale dronelor în spațiul său aerian, precum și de căderi de fragmente de drone pe teritoriul național, predominant în regiunile sudice și estice, aflate în proximitatea zonelor de conflict activ din Ucraina. Incidentele au variat de la identificarea de fragmente de drone în zone nelocuite, până la explozii ale unor drone de luptă pe teritoriul Republicii Moldova și aterizări în imediata vecinătate a infrastructurii civile.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Obiectivul de manipulare informațională nu constă în producerea de daune fizice, care rămân limitate, ci în influențarea mediului de securitate. Fiecare incident generează acoperire mediatică, pe care infrastructura narativă ostilă o amplifică sub forma unor dovezi ale incapacității statului: un guvern incapabil să își protejeze propriul spațiu aerian, satele și cetățenii. Repetate de-a lungul timpului și în multiple comunități, aceste incidente normalizează o stare de insecuritate difuză și susțin un argument politic specific, potrivit căruia orientarea pro-occidentală a Republicii Moldova a generat instabilitate, iar o reorientare către Federația Rusă ar restabili securitatea. Incidentele funcționează astfel simultan ca acte de intimidare fizică și ca mecanisme de generare de conținut pentru pilonul infrastructurii narrative, producând materia primă a fricii și a neîncrederii instituționale, care este ulterior transformată de rețelele ostile în mesaje politice.

ROLUL ÎN MODELUL COORDONAT

Aceste incidente aparțin pilonului de amenințare și intimidare, însă contribuie simultan și la pilonul infrastructurii narrative. Semnificația lor analitică în cadrul MIIS constă în faptul că reprezintă acte pur fizice care produc efecte directe și măsurabile în mediul informațional. Ele constituie unele dintre cele mai clare exemple care demonstrează că MIIS nu poate fi definit exclusiv ca un fenomen al spațiului informațional. Actul și efectul său informațional nu reprezintă traiectorii paralele; ele sunt aceeași operațiune.

STUDIU DE CAZ: Transport organizat al alegătorilor moldoveni din Federația Rusă

DESCRIEREA CAZULUI

Observatorii moldoveni și internaționali au documentat transportul organizat în masă al cetățenilor Republicii Moldova din Federația Rusă către Republica Moldova sau către state terțe, în principal Belarus, Azerbaidjan, Turcia și alte state în care erau disponibile secții consulare de vot pentru cetățenii moldoveni, în vederea exercitării dreptului de vot. Operațiunea a implicat curse charter, logistică coordonată și acordarea de compensații financiare participanților.

OBIECTIVUL DE MANIPULARE INFORMAȚIONALĂ

Obiectivul principal a fost manipularea directă a rezultatului electoral, prin livrarea unui bloc concentrat de voturi în favoarea candidatului pro-rus și împotriva referendumului privind aderarea la Uniunea Europeană. Obiectivul secundar a fost manipularea narativă. Imaginile privind mobilizarea în masă a alegătorilor moldoveni de pe teritoriul Federației Ruse au fost utilizate pentru a susține narativul potrivit căruia moldovenii din

**ROLUL ÎN
MODELUL
COORDONAT**

diaspora resping integrarea europeană, mascând faptul că participanții au fost selectați, organizați și stimulați financiar, și nu au exprimat o preferință civică spontană. Un obiectiv terțiar a fost construirea unui narativ de fraudă electorală, conform căruia diaspora din Federația Rusă ar fi fost privată de exprimarea autentică a voinței democratice.

Acest incident se situează la intersecția dintre pilonul financiar (logistică organizată și compensată, finanțată prin aceleași rețele ca și finanțarea protestelor), pilonul consimțământului fabricat (crearea aparenței unei preferințe politice autentice a diasporei, în scopul legitimării unui rezultat electoral pro-rus) și arhitectura de destabilizare post-electorală (furnizarea bazei probatorii pentru narative de fraudă electorală). Incidentul este semnificativ din punct de vedere operațional deoarece reprezintă cea mai directă tentativă documentată de modificare mecanică a unui rezultat electoral din Republica Moldova prin mobilizare organizată a alegătorilor din străinătate și demonstrează că diaspora moldovenească din Federația Rusă nu funcționează ca un electorat independent, ci ca un activ mobilizabil în cadrul operațiunii de ingerință.

1.6 Extinderea dincolo de Republica Moldova: incidente în state partenere ale Uniunii Europene

Incidentele documentate în Republica Moldova pe parcursul ciclului electoral 2024–2025 nu trebuie interpretate ca fenomene izolate, specifice exclusiv contextului geopolitic al Republicii Moldova. Operațiuni similare identificate în mai multe state membre ale Uniunii Europene demonstrează că numeroase dintre metodele observate în Republica Moldova fac parte dintr-un model operațional hibrid mai amplu și reproductibil, aplicat în mai multe democrații europene.

Aceste cazuri sunt deosebit de relevante deoarece demonstrează că operațiunile de influență informațională sunt integrate din ce în ce mai mult cu acțiuni fizice, mecanisme de finanțare clandestină, utilizarea agenților proxy și provocări orchestrate, toate fiind concepute pentru a modela percepția publică și, în același timp, pentru a permite autorilor să își nege în mod plauzibil implicarea.

„Spălarea” informațională prin intermediul unor platforme instituționale occidentale

Cea mai sofisticată formă de spălare informațională documentată în perioada post-electorală din 2025 nu și-a avut originea la Moscova, la Sankt Petersburg sau pe domenii înregistrate pe infrastructură digitală rusă.

La sfârșitul lunii noiembrie 2025, MCC Brussels, un centru de analiză și reflecție (think tank) înregistrat în capitala Belgiei și cunoscut pentru promovarea constantă a unei agende suveraniste și anti-UE, a publicat un raport intitulat „*A Shield Against Democracy: How the Democracy Shield Protects the EU from the Electorate*” („Un scut împotriva democrației: cum protejează Democracy Shield Uniunea Europeană de propriul electorat”). Autorul acestuia, Norman Lewis, susținea că inițiativa Democracy Shield a Comisiei Europene nu reprezenta un mecanism de protecție a integrității democratice, ci un instrument de cenzură utilizat de instituțiile Uniunii Europene și de autoritățile din Republica Moldova pentru a suprima opoziția politică și a manipula rezultatele electorale. Raportul a fost prezentat

formal drept o analiză academică independentă. La doar câteva ore de la publicare, acesta a fost amplificat în mod sincronizat și fără nicio contextualizare critică de principalele platforme media pro-ruse din Republica Moldova, printre care KP Moldova, TV6-Moldova, Mir Gagauzii și Netipicinaia Moldova News, fiind prezentat publicului drept dovada existenței unui consens academic occidental potrivit căruia procesele democratice din Republica Moldova ar fi fost profund compromise.

Peste trei săptămâni, la 19 decembrie 2025, publicația italiană Il Giornale d'Italia a publicat un articol semnat de Pietro Stramezzi, cetățean cu dublă cetățenie italiano-rusă, președinte al asociației culturale „Friends of Russia” și interlocutor frecvent documentat al postului Russia Today. Articolul prezenta acțiunile de urmărire penală anticorupție din Republica Moldova, inclusiv dosarul Plahotniuc, drept o persecuție motivată politic și incompatibilă cu standardele democratice ale Uniunii Europene, și punea sub semnul întrebării capacitatea Republicii Moldova de a avansa pe traiectoria de integrare europeană pe care o urma în mod activ. Ulterior, acest conținut a fost preluat în mass-media internă din Republica Moldova sub forma unei „îngrijorări a presei italiene” privind evoluția statului de drept în țară.

Ceea ce diferențiază acest tipar operațional de rețeaua de portaluri CopyCop, infrastructura de amplificare Pravda sau sistemul de distribuție Blocknot este tocmai absența oricărui marcaj de origine rusă. Aceste rețele poartă riscuri inerente de credibilitate în mediul informațional din Republica Moldova: segmente semnificative ale populației aplică un nivel ridicat de filtrare critică asupra conținutului pe care îl pot identifica drept provenind din surse rusești. Spălarea informațională prin intermediul unor platforme occidentale este concepută tocmai pentru a ocoli complet acest mecanism de filtrare. Un think tank din Bruxelles, un ziar italian și un jurnalist brazilian nu sunt vectori ai

propagandei ruse în niciun mod pe care un public din Republica Moldova l-ar putea identifica imediat ca atare. Poziționarea lor instituțională în ecosisteme media și academice vest-europene conferă exact acel diferențial de credibilitate pe care sursele de origine rusă nu îl pot reproduce.

Logica operațională urmează un tipar coerent de tip releu în trei etape. Conținutul este mai întâi comandat sau generat printr-o sursă proxy poziționată în spațiul occidental, o organizație ideologic aliniată intereselor Kremlinului, dar integrată instituțional într-un context vest-european. Ulterior, acesta este amplificat prin canale interne pro-ruse, fără atribuirea originii sale ideologice sau a relațiilor sale financiare. În etapa finală, conținutul este prezentat publicului din Republica Moldova nu ca ingerință străină, ci ca dovadă că voci occidentale independente ridică aceleași preocupări pe care opoziția pro-rusă internă le-a articulat deja.

Aceasta generează provocări de atribuire calitativ diferite de cele asociate operațiunilor directe ale mass-mediei de stat ruse. Raportul MCC Brussels și articolul semnat de Stramezzi nu sunt publicații ilegale. Ele reprezintă exprimări de opinie politică ale unor persoane și organizații cu poziții instituționale consolidate în spațiul occidental și fără o conexiune formală cu statul rus, așa cum ar putea sugera o analiză la nivel superficial. Integrarea acestora într-o operațiune de influență coordonată devine relevantă juridic și analitic doar atunci când pot fi stabilite simultan aceste elemente: tiparul de amplificare care demonstrează distribuția sincronizată în rețele interne; sincronizarea temporală cu evenimente electorale sau instituționale; relațiile financiare dintre organizațiile publicatoare și surse de finanțare asociabile Federației Ruse; sincronizarea operațională cu ecosistemul media pro-rus mai larg. Niciun

element individual nu este suficient. Imaginea compozită, construită prin monitorizare media, informații financiare și atribuiri tehnice din surse deschise (OSINT), este cea care stabilește că nu este vorba despre coincidențe analitice independente, ci despre componente ale unei operațiuni coordonate de influență externă.

Incidente de tip „sub drapel străin” în state occidentale

O altă caracteristică definitorie a modelului operațional rus este utilizarea incidentelor de tip „false flag” sau „sub drapel străin”, structurate în mod deliberat pentru a apărea ca acțiuni ale unor actori interni sau ideologici neasociați. În astfel de cazuri, actul fizic în sine nu reprezintă obiectivul final. Acesta funcționează mai degrabă ca un declanșator menit să genereze narative, reacții emoționale, amplificare mediatică și polarizare politică în mediul informațional.

Logica operațională este consecventă în mai multe cazuri documentate. Un incident fizic cu cost redus este calibrat în mod deliberat pentru a exploata o tensiune socială sau o vulnerabilitate politică existentă. Reacția publică rezultată — acoperirea mediatică, controversile politice, frica, indignarea sau neîncrederea socială — devine obiectivul strategic principal.

În mod important, aceste operațiuni se bazează frecvent pe actori proxy recrutați din state terțe, inclusiv cetățeni moldoveni, sârbi, bulgari și alte naționalități, a căror implicare complică atribuirea directă către structurile statale ruse. Lanțul operațional este construit în mod deliberat în straturi succesive, prin intermediari, entități financiare intermediare și rețele informale menite să protejeze structurile de

coordonare de expunerea imediată. Ca urmare, atribuirea în astfel de cazuri nu se poate baza exclusiv pe identitatea aparentă sau naționalitatea persoanelor care execută efectiv acțiunea. Sarcina centrală a investigației constă în identificarea arhitecturii de coordonare din spatele operațiunii, prin urmărirea fluxurilor financiare, analiza comunicațiilor, identificarea tiparelor operaționale și cartografierea rețelelor.

Operațiunea „Steaua lui David” din octombrie 2023 din Franța reprezintă unul dintre cele mai clare exemple ale acestui model și este deosebit de relevantă datorită legăturilor operaționale documentate cu Republica Moldova²³. În noaptea de 31 octombrie 2023, mai multe Stele ale lui David de culoare albastră au fost pictate pe clădiri din Paris și din suburbiile înconjurătoare, generând îngrijorare amplă cu privire la creșterea antisemitismului în Franța, în contextul atacurilor Hamas din 7 octombrie. Anchetele franceze au stabilit ulterior că operațiunea a fost realizată de un cuplu de cetățeni moldoveni, acționând în schimbul unei compensații financiare, la instrucțiunile primite de la o terță parte. Comunicațiile în limba rusă descoperite pe dispozitivele acestora au consolidat evaluările privind existența unei coordonări externe. În februarie 2024, autoritățile franceze au atribuit oficial operațiunea unor structuri de informații rusești asociate FSB²⁴.

Dimensiunea moldovenească a cazului este semnificativă din punct de vedere analitic, deoarece reflectă tipare deja observate în Republica Moldova: utilizarea de actori proxy motivați financiar și integrarea provocărilor fizice în obiective informaționale mai largi.

Obiectivul operațiunii de la Paris nu a fost simpla vandalizare. Actul fizic a fost conceput pentru a genera teamă în cadrul comunităților

²³ https://www.lemonde.fr/en/france/article/2023/11/07/stars-of-david-graffiti-in-paris-russian-interference-suspected_6235378_7.html

²⁴ https://www.france24.com/en/france/20240223-france-blames-russia-s-fsb-for-anti-semitic-star-of-david-graffiti-across-paris?fbclid=IwAR2TDONS7ZRP-zs4Ecacx-uGS8YVg-RHifFHhFAwQqE5aOL7YYjEgX-a_Uo

evreiești, a exacerba polarizarea socială, a provoca reacții politice și a crea narațiuni privind presupusa creștere a antisemitismului și a instabilității în Europa. Efectul informațional a depins în întregime de existența incidentului fizic în sine.

Aceste incidente demonstrează că operațiunile hibride combină din ce în ce mai frecvent provocări fizice cu manipulare informațională, inginerie socială, finanțare clandestină și coordonare operațională transnațională. Prin urmare, experiența Republicii Moldova nu trebuie privită ca un caz național izolat, ci ca parte a unui tipar mai amplu de interferență hibridă observat în mai multe democrații europene.

Dintr-o perspectivă juridică și instituțională, aceste operațiuni demonstrează, de asemenea,

limitele abordării care tratează astfel de incidente exclusiv ca fapte izolate. Deși acte individuale, precum vandalismul, hărțuirea, infrafracțiunile motivate de ură sau faptele de tulburare a ordinii publice, pot intra inițial sub incidența dreptului penal obișnuit, integrarea lor în operațiuni coordonate de influență dirijate din exterior ridică întrebări mai ample privind securitatea națională, ingerința străină, coordonarea criminalității organizate și activitățile de destabilizare hibridă.

Prin urmare, provocarea pentru statele democratice nu constă doar în a sancționa incidentul vizibil în sine, ci în identificarea și destructurarea rețelelor operaționale, a arhitecturilor financiare și a obiectivelor strategice care transformă acte izolate în componente ale unei campanii hibride mai ample.

ARHITECTURA JURIDICĂ

2.1 Pericolul viziunii înguste în clasificarea juridică

Una dintre provocările centrale în răspunsul la amenințările hibride nu constă în absența instrumentelor juridice, ci în modul în care cadrele legale existente sunt interpretate și aplicate. Legislația penală a Republicii Moldova, la fel ca cea a majorității democrațiilor europene, conține deja prevederi capabile să abordeze multe dintre activitățile documentate în Partea I a acestui raport. Dificultatea apare din faptul că aceste prevederi au fost concepute în mare parte și aplicate tradițional în contextul criminalității convenționale, în care infrafracțiunile sunt discrete, atribuibile unor indivizi identificați și motivate de obiective familiare, precum câștigul financiar, beneficiul personal sau interese politice izolate.

Operațiunile hibride nu funcționează conform acestei logici. Caracteristica lor definitorie constă în fragmentarea deliberată a vizibilității, responsabilității și intenției. Actele individuale sunt concepute pentru a apărea izolate, ambigue din punct de vedere juridic, legitime social sau insuficient de grave atunci când sunt evaluate separat. Un protest poate părea o exercitare a drepturilor democratice. Un transfer financiar poate semăna cu finanțare politică obișnuită. O alertă falsă cu bombă poate părea inițial un act de huliganism sau tulburare a ordinii publice. O campanie de influenceri se poate prezenta drept opinie politică autentică. Analizate individual, multe dintre aceste acte rămân sub pragul unei preocupări juridice semnificative. Analizate în ansamblu, însă, ele pot forma componente ale unei campanii coordonate, orientate către destabilizare politică strategică.

Aceasta creează o neconcordanță structurală între natura amenințărilor hibride și logica

dominantă a interpretării juridice. Analiza juridică tradițională se concentrează în principal pe clasificarea actelor individuale. Operațiunile hibride necesită ca autoritățile să analizeze relațiile dintre acte, să identifice coordonarea operațională și să evalueze dacă activități aparent neconectate fac parte dintr-un tipar strategic mai amplu.

Întrebarea relevantă devine, așadar, nu doar dacă un anumit act constituie o infracțiune, ci și în ce mod acel act contribuie la un ecosistem operațional coordonat și ce implicații juridice mai ample apar atunci când incidentele sunt analizate în mod colectiv, și nu izolat.

În practică, această distincție este adesea trecută cu vederea. O alertă falsă cu bombă poate fi tratată ca o infracțiune minoră de tulburare a ordinii publice. Participarea remunerată la proteste poate fi abordată exclusiv ca o abatere administrativă electorală. Finanțarea ilegală poate fi investigată doar ca un caz de corupție. Fiecare încadrare juridică poate fi, din punct de vedere tehnic, corectă la nivelul actului individual. Cu toate acestea, astfel de abordări riscă să mascheze arhitectura operațională mai amplă în care aceste activități au loc.

Această limitare analitică are consecințe operaționale directe. Atunci când instituțiile răspund separat fiecărei manifestări vizibile a unei campanii hibride, acestea pot aborda simptome individuale, lăsând însă intactă infrastructura de susținere a acestora. Rețelele financiare continuă să funcționeze, canalele de recrutare rămân operaționale, coordonatorii își adaptează tacticile, iar actorii proxy sunt înlocuiți. Ca urmare, campania mai amplă rămâne operațională, deoarece ecosistemul financiar, logistic și organizațional care o susține nu a fost în mod semnificativ destructurat.

O limitare similară apare atunci când MIIS este abordat exclusiv ca o problemă a mediului informațional. Măsurile de răspuns ale autorităților tind să prioritizeze moderarea conținutului, reglementarea mass-media, inițiativele de verificare a informațiilor sau campaniile de conștientizare publică. Deși aceste măsuri pot reduce vizibilitatea sau impactul pe termen scurt al anumitor narative, ele nu afectează neapărat structurile operaționale care le susțin. Canalele financiare pot continua să finanțeze activități de influență, mecanismele de recrutare pot rămâne active, iar organizațiile proxy își pot continua eforturile de mobilizare. Ecosistemele narative se pot adapta rapid între platforme, formate și mesageri, păstrând însă aceleași obiective strategice.

Experiența Republicii Moldova în anul 2022 ilustrează clar această dinamică. Deși anumite elemente ale infrastructurii protestelor și ale campaniilor de influență asociate au fost expuse public, multe dintre mecanismele financiare și organizaționale din spatele acestora nu au fost complet destructurate în faza inițială. Ca urmare, anumite componente ale aceluiași ecosistem operațional au reapărut ulterior și s-au extins în ciclurile electorale din 2024–2025, sub forme mai sofisticate.

Lecția mai amplă este că răspunsurile eficiente la amenințările hibride necesită o trecere de la o abordare juridică centrată pe acte individuale la una centrată pe tipare. Autoritățile trebuie să fie capabile nu doar să sancționeze infracțiuni individuale, ci și să identifice legăturile operaționale care conectează activități aparent necorelate într-o campanie coordonată, îndreptată împotriva instituțiilor democratice și a ordinii constituționale.

2.2 Logica reîncadrării juridice: cum trebuie interpretate din punct de vedere legal acțiunile hibride

Un răspuns eficient la amenințările hibride necesită o metodologie juridică capabilă să distingă între incidente izolate și activitate operațională coordonată. În practică, acest lucru presupune depășirea aparenței de suprafață a actelor individuale și evaluarea măsurii în care acestea fac parte dintr-o campanie mai amplă, care implică coordonare din exterior, organizare structurată sau obiective de destabilizare strategică.

Procesul analitic poate fi înțeles prin trei etape cumulative.

Etapa 1: Stabilirea actului individual și a încadrării sale juridice primare

Punctul de plecare rămâne analiza juridică convențională. Autoritățile trebuie mai întâi să identifice actul în sine și să stabilească încadrarea sa juridică imediată în temeiul dreptului penal sau administrativ existent. Această etapă este esențială, deoarece stabilește infracțiunea de referință și asigură că, chiar și în situațiile în care coordonarea mai amplă nu poate fi încă demonstrată, conduita individuală rămâne sancționabilă din punct de vedere legal. O alertă falsă cu bombă rămâne o infracțiune, indiferent dacă este sau nu stabilită ulterior o coordonare externă. Finanțarea politică ilegală rămâne susceptibilă de urmărire penală chiar și în absența unei atribuirii mai largi în context hibrid.

Scopul acestei etape nu este, așadar, de a minimaliza categoriile juridice convenționale, ci de a asigura faptul că analiza amenințărilor hibride este construită pe o bază factuală solidă din punct de vedere juridic.

Etapa 2: Identificarea indicatorilor de coordonare și a direcționării din exterior

A doua etapă presupune stabilirea dacă un act aparent izolat face, în realitate, parte dintr-o campanie coordonată. Niciun indicator individual nu este în mod necesar decisiv în sine. Totuși, atunci când mai mulți indicatori apar simultan, aceștia pot demonstra în mod cumulativ că incidentul depășește sfera criminalității obișnuite sau a unei conduite izolate.

Indicatorii relevanți pot include:

- coordonarea temporală între incidente și evenimente sensibile din punct de vedere politic, precum alegeri, proteste sau crize instituționale;
- tipare de comunicare care conectează actorii prin canale criptate, intermediari sau coordonatori operaționali;
- fluxuri financiare legate de surse externe sau structurate prin mecanisme de disimulare;
- tipare de recrutare asociate cu metode cunoscute ale serviciilor de informații străine sau ale rețelelor proxy;
- sincronizarea narativelor dintre incident și mesajele promovate de media aliniată extern sau de ecosisteme de influență.

Este important de subliniat că relevanța analitică nu constă, de regulă, într-o singură probă izolată, ci în tiparul operațional cumulativ care se conturează în urma mai multor incidente și domenii operaționale.

Etapa 3: Aplicarea încadrării juridice extinse

În situațiile în care există suficiente probe privind coordonarea, direcționarea din exterior sau intenția operațională strategică, autoritățile pot fi nevoite să depășească încadrarea juridică inițială a faptei și să aplice cadre juridice mai ample, referitoare la criminalitatea organizată, ingerința străină, corupție, securitate națională sau ordinea constituțională.

Aceasta nu înseamnă escaladarea artificială a acuzațiilor sau tratarea fiecărui incident cu relevanță politică drept o chestiune de securitate de stat. Mai degrabă, înseamnă asigurarea faptului că încadrările juridice reflectă cât mai fidel realitatea operațională evidențiată de probe. De exemplu, un curier individual care transportă fonduri nedeclarate în Republica Moldova poate părea inițial că a săvârșit o infracțiune vamală sau de spălare a banilor. Totuși, dacă anchetatorii stabilesc că același curier face parte dintr-o rețea repetitivă și coordonată, care implică finanțare externă, structuri de mobilizare politică și operatori coordonatori conectați la eforturi mai ample de destabilizare, implicațiile juridice se modifică semnificativ. În astfel de cazuri, fapta nu mai poate fi înțeleasă exclusiv ca o conduită financiară izolată, ci ca participare la o structură operațională coordonată care acționează în interesul unei campanii de influență dirijate din exterior.

Această distincție este esențială, deoarece încadrarea insuficientă a activităților hibride generează puncte oarbe strategice în cadrul sistemelor de apărare ale democrațiilor. Atunci când autoritățile tratează operațiunile hibride coordonate exclusiv prin categorii juridice fragmentate, există riscul de a sancționa manifestări izolate, fără a identifica sau a destructura arhitectura operațională mai amplă care susține campania în ansamblul său.

De exemplu, un curier de numerar care transportă 10.000 EUR nedeclarați din Rusia către Republica Moldova săvârșește, individual, o infracțiune vamală și, potențial, o infracțiune de spălare a banilor. Totuși, dacă aceeași persoană reprezintă al șaptelea curier documentat dintr-o serie, toți operând prin același intermediar din același oraș din Federația Rusă, iar fondurile sunt livrate aceluiași set de operatori electorali, încadrarea juridică corectă este participarea la un grup infracțional organizat care acționează în interesul unui mandant străin.

2.3 Investigațiile financiare ca instrumente de apărare împotriva amenințărilor hibride

Investigațiile financiare nu trebuie înțelese doar ca un element de sprijin al apărării împotriva amenințărilor hibride. În practică, acestea reprezintă unul dintre pilonii săi operaționali centrali. Campaniile hibride depind de circulația resurselor. Fondurile sunt necesare pentru susținerea infrastructurii protestelor, finanțarea actorilor proxy, sprijinirea operațiunilor de influență, recrutarea de operatori, menținerea rețelelor logistice și asigurarea coordonării operaționale în multiple jurisdicții.

În absența capacității de a urmări fluxurile financiare de la originea lor externă, prin structuri intermediare și mecanisme de disimulare, până la utilizarea lor operațională finală, activitatea

hibridă rămâne adesea suspectată din punct de vedere politic, dar dificil de dovedit din punct de vedere juridic. Prin urmare, probele financiare sunt frecvent elementul care transformă incidente fragmentate în campanii coordonate susceptibile de urmărire penală.

Experiența Republicii Moldova a demonstrat că arhitectura operațională din spatele ingerințelor hibride a fost susținută printr-o combinație de transferuri în criptomonede, sisteme informale de transfer de valoare, rețele stratificate de curieri de numerar, structuri de tip „shell” și mecanisme de finanțare politică ocultă. Ca urmare, investigațiile financiare au devenit nu doar un instrument de combatere a corupției sau a spălării banilor, ci și un instrument central al rezilienței naționale și al detectării amenințărilor hibride.

Investigații privind criptomonedele

Criptomonedele au devenit un instrument din ce în ce mai atractiv pentru finanțarea politică transnațională și pentru sprijinirea operațiunilor clandestine, deoarece combină viteza, accesibilitatea transfrontalieră, anonimitatea relativă și capacitatea de a transfera fonduri în afara supravegherii sistemului bancar tradițional. În special relevante în contexte hibride sunt stablecoin-urile precum USDT și USDC, care operează pe blockchain-uri publice, mecanismele descentralizate de transfer și, în unele cazuri, criptomonedele orientate spre confidențialitate, concepute pentru a reduce vizibilitatea tranzacțiilor. Utilizarea criptomonedelor nu elimină complet trasabilitatea. Mai degrabă, aceasta mută provocarea investigativă către analiza tehnică a blockchain-ului, cooperarea cu platformele de schimb și coordonarea juridică transfrontalieră.

Investigații privind rețelele de curieri de numerar

Experiența Republicii Moldova în perioada 2022–2025 a demonstrat, de asemenea, importanța continuă a sistemelor fizice de transport de numerar în cadrul structurilor de finanțare operațională hibridă. Aceste rețele s-au bazat frecvent pe mai mulți curieri, treceri de frontieră eșalonate, structuri descentralizate de livrare și utilizarea unor persoane percepute ca având risc redus din perspectiva autorităților vamale sau de aplicare a legii, inclusiv membri ai clerului, cadre didactice, pensionari, studenți și rețele familiale.

Obiectivul acestor sisteme nu este doar transferul fizic al fondurilor, ci și fragmentarea vizibilității operaționale și îngreunarea atribuirii, prin dispersarea activităților operaționale între numeroși actori aparent de nivel redus. Răspunsurile eficiente necesită, prin urmare, ca autoritățile să analizeze activitatea curierilor ca un sistem operațional interconectat, și nu ca pe o serie de încălcări vamale izolate.

2.4 Coordonarea riscurilor hibride

Provocarea structurală a răspunsului la operațiunile hibride este de natură instituțională. Operațiunile hibride traversează în mod deliberat limitele de jurisdicție dintre serviciile de securitate, organele de aplicare a legii, unitățile de informații financiare, parchete și structurile de comunicare strategică. Nicio instituție nu deține, individual, mandatul, accesul la informații sau capacitatea operațională necesară pentru un răspuns cuprinzător. Prin urmare, răspunsul trebuie să aibă, în mod inerent, un caracter interinstituțional.

Experiența Republicii Moldova indică următoarea arhitectură minimă pentru o echipă eficientă de coordonare a riscurilor hibride:

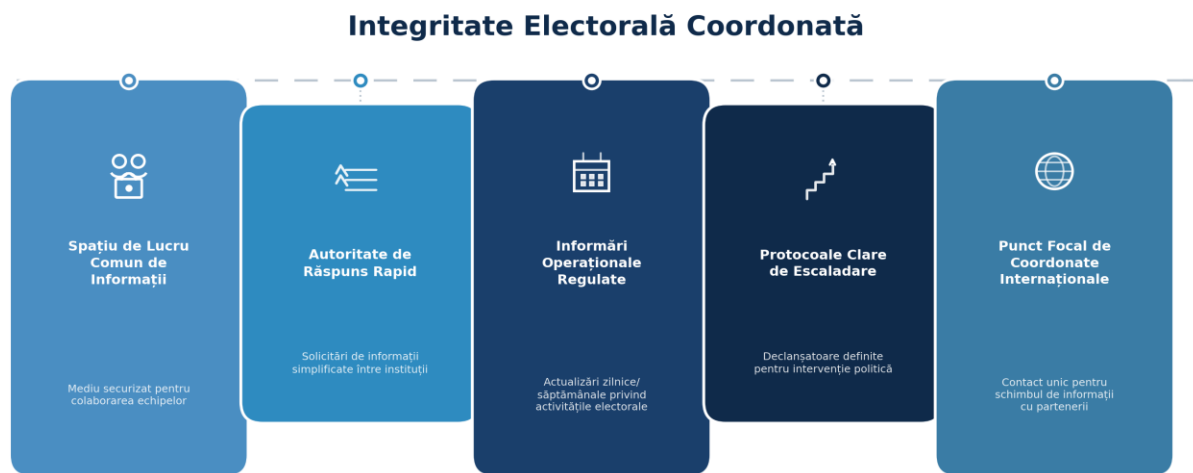

Figura 2.1 Integritate Electorală Coordonată

Scopul unei astfel de structuri nu este de a centraliza întreaga autoritate operațională într-o singură instituție. Mai degrabă, acesta este de a crea un mecanism prin care informațiile fragmentate pot fi integrate într-o evaluare operațională coerentă.

Campaniile hibride devin adesea vizibile doar atunci când informațiile din mai multe domenii sunt analizate împreună. Un transfer de criptomonede suspect, analizat izolat, poate părea nesemnificativ din punct de vedere financiar. Un efort de mobilizare a protestelor poate părea inițial legitim din punct de vedere politic. Un narativ de dezinformare poate semăna cu o polarizare politică obișnuită. O alertă falsă cu bombă poate părea un comportament infracțional izolat. Totuși, atunci când informațiile financiare, analiza comunicațiilor, monitorizarea electorală și rapoartele operaționale sunt corelate, devin vizibile tipare de coordonare care nu ar fi putut fi identificate independent de nicio instituție singulară.

Valoarea operațională a coordonării constă, prin urmare, nu doar în schimbul de informații, ci în recunoașterea colectivă a tiparelor.

Experiența Republicii Moldova a demonstrat, de asemenea, importanța unor mecanisme de comunicare sigure și rapide între instituții. Operațiunile hibride sunt concepute pentru a exploata întârzierile birocratice, ezitarea instituțională și fragmentarea procesului decizional. Întârzierea schimbului de informații permite actorilor operaționali să se adapteze, să transfere fonduri, să modifice canalele de comunicare și să ajusteze narativele înainte ca răspunsurile coordonate să poată fi activate.

Din acest motiv, structurile de coordonare a amenințărilor hibride necesită:

- canale de comunicare securizate;
- protocoale operaționale comune;

- mecanisme clar definite de escaladare;
- proceduri analitice comune;
- și cadre juridice prestabilite care reglementează schimbul de informații.

La fel de importantă este integrarea comunicării strategice în structurile de coordonare operațională încă din faza inițială a procesului de răspuns, și nu ca o funcție secundară sau exclusiv de relații publice.

În contexte de criză hibridă, vidurile informaționale se transformă rapid în vulnerabilități operaționale. Întârzierile în comunicarea publică permit narativelor ostile să domine percepția publică înainte ca instituțiile să stabilească un cadru factual. Experiența Republicii Moldova a demonstrat că o comunicare coordonată între anchetatori, instituțiile de securitate și echipele de comunicare strategică a redus semnificativ capacitatea actorilor ostili de a exploata incertitudinea în perioade de tensiune accentuată.

O altă lecție importantă se referă la rolul alegerilor ca perioade de vulnerabilitate instituțională maximă. În timpul ciclurilor electorale, actorii hibridi supraîncarcă în mod deliberat sistemele instituționale prin incidente simultane în mai multe domenii: campanii de dezinformare, activitate cibernetică, operațiuni financiare, proteste, provocări juridice, acțiuni de intimidare și scurgeri de informații.

Prin urmare, structurile de coordonare trebuie să aibă un caracter permanent de funcționare, și nu unul reactiv, limitat la situații de criză.

2.5 MIIS și răspunderea penală

Una dintre cele mai persistente dezbateri din cadrul politicilor FIMI vizează momentul în care manipularea informațională trece de la un domeniu de reglementare sau administrativ la sfera dreptului penal. Deși această distincție este importantă, însăși dezbaterea a avut adesea efectul de a restrânge cadrul analitic într-un mod care maschează o realitate mai profundă.

Activitățile documentate în prima parte nu reprezintă, în esența lor, infracțiuni de natură informațională. Acestea sunt fapte care se încadrează deja în categorii consacrate ale dreptului penal: finanțare ilicită, activitate infracțională organizată, corupție electorală, coordonare ocultă și, în unele cazuri, conduite asociate spionajului. Deși obiectivul lor strategic poate fi influențarea percepțiilor, distorsionarea discursului public sau fabricarea unei legitimități politice, fundamentele lor

operaționale sunt de natură materială, și nu informațională.

Această distincție este importantă deoarece operațiunile hibride nu încep cu narative, ci cu infrastructură. Resursele financiare sunt transferate înainte de apariția protestelor. Coordonatorii și actorii proxy sunt recrutați înainte de activarea campaniilor de mesaje. Sistemele organizaționale și logistice sunt stabilite înainte ca conținutul să fie amplificat online. Prin urmare, manipularea informațională nu reprezintă punctul de pornire al operațiunii, ci stratul său vizibil.

Campaniile de influență de amploare depind de finanțare, coordonare, mobilizare fizică și rețele capabile să susțină activități repetate în timp. Acestea sunt exact domeniile în care dreptul penal este cel mai eficient. Totuși, răspunsurile instituționale se concentrează frecvent asupra rezultatelor informaționale ale acestor

operațiuni, lăsând în mare măsură neatins structurile de susținere ale acestora.

Ca urmare, răspunsurile de politică publică se concentrează adesea pe vizibilitate, nu pe capacitate. Platformele elimină conturi, autoritățile de reglementare monitorizează conținutul, iar verificatorii de fapte contracarează narative false. Aceste măsuri pot reduce impactul imediat al unor campanii specifice, însă rareori afectează infrastructura care le permite continuarea. Canalele financiare rămân operaționale, rețelele intermediare continuă să funcționeze, iar structurile organizaționale se adaptează la noi platforme și noi narative.

Aceasta generează un tipar recurent în care operațiunile MIIS sunt tratate în principal ca probleme de comunicare, mai degrabă decât ca sisteme coordonate de interferență politică susținute de infrastructură materială. Măsurile de contracarare narativă, deși necesare, nu pot substitui destructurarea rețelelor care finanțează, organizează și susțin astfel de activități.

Dovezile documentate în contextul electoral din Republica Moldova pentru perioada 2024–2025 sugerează că răspunsurile eficiente la MIIS necesită utilizarea simultană a mai multor categorii de instrumente. Anchetele și urmărirea penală sunt necesare pentru a viza

infrastructura financiară și organizațională care susține operațiunile. Mecanismele de reglementare și administrative rămân esențiale pentru abordarea activităților din cadrul mediului informațional propriu-zis. Comunicarea strategică, la rândul său, trebuie să funcționeze nu doar ca mesaj public, ci ca o componentă activă a rezilienței mai largi la amenințările hibride.

Aceste instrumente sunt interdependente. Limitarea răspunsurilor exclusiv la dimensiunea informațională riscă să abordeze doar componenta cea mai vizibilă a amenințării, lăsând intacte structurile care o generează și o susțin.

Componenta de manipulare informațională a unei operațiuni FIMI nu constituie, de regulă, o infracțiune de sine stătătoare, însă nu este niciodată separată operațional de elementele care intră în sfera penală. Sarcina investigativă constă în urmărirea elementelor care se încadrează în mod clar în sfera penală (fluxuri financiare, recrutare organizată, coerciție fizică) și, pe baza acestei investigații, în stabilirea scopului coordonat care leagă componenta de manipulare informațională de ansamblul operațiunii infracționale.

MODELUL DE RĂSPUNS AL REPUBLICII MOLDOVA: REZILIENȚĂ INSTITUȚIONALĂ ȘI SOCIETALĂ

3.1 Caracteristicile rezilienței instituționale sub presiune hibridă permanentă

Reziliența instituțională sub presiune hibridă depinde de mult mai mult decât de cadre juridice formale, structuri organizaționale sau resurse bugetare. În esență, reziliența reprezintă capacitatea

instituțiilor de a funcționa în mod eficient în condiții concepute în mod deliberat pentru a genera confuzie, a supraîncărca procesele decizionale și a submina încrederea publică. Campaniile hibride urmăresc nu doar influențarea rezultatelor politice, ci și epuizarea capacității instituționale, prin forțarea statelor să reacționeze simultan în mai multe domenii, în condiții de presiune temporală ridicată și într-un mediu informațional tot mai contestat.

Experiența Republicii Moldova în perioada electorală 2024–2025 ilustrează amploarea acestei provocări. Instituțiile statului au fost nevoite să gestioneze simultan mai multe crize suprapuse. Organele de aplicare a legii și unitățile de informații financiare au urmărit rețele complexe de finanțare ilicită, inclusiv tranzacții cu criptomonede, asociate interferențelor electorale. În paralel, au fost derulate anchete penale privind recrutarea de actori proxy și structuri organizate de influență. În același timp, autoritățile au intensificat monitorizarea schemelor de cumpărare a voturilor și a tentativelor de mobilizare neregulamentară. Serviciile de securitate au fost solicitate să răspundă unor alerte false repetate cu bombă, care au implicat desfășurări operaționale și consum semnificativ de resurse. Pe plan extern, autoritățile moldovene au gestionat presiuni diplomatice intense legate de poziționarea regională a Rusiei, în timp ce echipele de comunicare strategică au încercat să răspundă rapid unor narative de dezinformare care se propagau mai rapid decât puteau fi contracarate individual.

Efectul cumulativ al acestor presiuni simultane a fost semnificativ. Operațiunile hibride sunt concepute în mod specific pentru a suprasolicita sistemele instituționale prin generarea de incidente multiple care par separate, dar care, în ansamblu, afectează capacitatea administrativă, investigativă și politică. În astfel de condiții, reziliența depinde mai puțin de răspunsul unei singure instituții și mai mult de capacitatea sistemului în ansamblu de a menține coordonarea decizională și continuitatea operațională.

Perioada alegerilor parlamentare din 2025 a reprezentat cel mai important test operațional al acestor caracteristici. Cadrul legislativ care reglementează mandatul Centrului pentru Comunicare Strategică și Contracurare a Dezinformării (CCSCD) a fost consolidat în această perioadă. Noile modificări aduse Legii nr. 242/2023 au transferat instituția în subordinea Președinției, au clarificat mandatul său operațional în domeniile comunicării strategice și combaterii manipulării informaționale, au consolidat rolul său în coordonarea interinstituțională și au oferit o bază normativă mai clară pentru participarea sa în procesul decizional privind securitatea națională.

Această poziționare instituțională în cadrul arhitecturii de securitate națională, și nu ca o simplă componentă secundară de comunicare, reflectă poziția consolidată a Republicii Moldova potrivit căreia amenințările hibride din sfera informațională necesită răspunsuri de securitate. Anul 2025 a marcat trecerea instituției dintr-o fază de testare către una operațională, caracterizată de un model predominant anticipativ, bazat pe analiză strategică, coordonare interinstituțională pentru asigurarea coerenței comunicării privind obiectivele de securitate și mobilizarea unui răspuns integrat al mai multor actori pentru consolidarea rezilienței informaționale.

3.2 Coordonarea interinstituțională

Arhitectura de coordonare a riscurilor hibride din Republica Moldova a fost construită sub presiune, prin crize succesive, învățând atât din eșecuri, cât și din reușite. Operațiunile hibride sunt concepute

în mod deliberat pentru a exploata limitele dintre instituțiile statului, diferențele dintre ceea ce cunoaște serviciul de securitate și ceea ce poate fi utilizat de procuratură, precum și decalajele dintre ceea ce poate identifica informația financiară și ceea ce poate fi interceptat de poliție. Răspunsul eficient la o amenințare complexă constă într-un răspuns instituțional de aceeași natură.

Grupul de răspuns interinstituțional, inițiat de CCSCD, a funcționat ca o platformă dedicată cooperării între analiști, facilitând schimbul de date, alinierea analizelor și reducerea interpretărilor divergente. Prin acest mecanism, instituțiile au asigurat o evaluare coordonată și bazată pe dovezi a riscurilor informaționale, contribuind la diminuarea vulnerabilităților exploatate de actori ostili.

Două instrumente metodologice au fost aprobate și instituționalizate prin acest proces interinstituțional, cu participarea specialiștilor din cadrul Inspectoratului General al Poliției, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică, Comisiei Electorale Centrale și Consiliului Audiovizualului. Primul, Metodologia de analiză a comportamentului în spațiul informațional (MET-1), constituie instrumentul operațional principal pentru prevenirea și gestionarea amenințărilor informaționale în spațiul public, oferind un cadru unitar pentru identificarea, investigarea și monitorizarea campaniilor MIIS, precum și pentru transformarea rapidă a datelor în produse analitice destinate factorilor de decizie. Aplicarea sa permite detectarea timpurie a comportamentelor coordonate în mediul digital, atribuirea acestora și anticiparea evoluțiilor informaționale, consolidând în același timp memoria instituțională și cooperarea interinstituțională prin proceduri standardizate. Al doilea, Metodologia de monitorizare și analiză a spațiului informațional (MET-2), stabilește un cadru operațional unitar pentru analiza riscurilor informaționale și de comunicare și pentru sprijinirea procesului decizional la nivelul autorităților publice, reglementând colectarea și evaluarea datelor din surse deschise printr-un model analitic integrat care include monitorizarea mass-media și a rețelelor sociale, alături de evaluarea calitativă și cantitativă a conținutului.

Aceste metodologii reprezintă instituționalizarea unor practici care anterior depindeau de expertiza individuală, și nu de proceduri organizaționale, marcând o tranziție esențială de la un model de răspuns reactiv la unul anticipativ. Acestea sunt aliniate la standardele Uniunii Europene și au fost elaborate în cooperare cu parteneri internaționali, inclusiv Serviciul European de Acțiune Externă (EEAS), NATO și VIGINUM (Franța).

3.3 Comunicarea strategică - nivel operațional de răspuns

Experiența Republicii Moldova în timpul alegerilor din 2024–2025 a demonstrat că, atunci când este integrată într-un cadru mai larg de contracarare a amenințărilor hibride, comunicarea strategică poate funcționa ca un instrument operațional, și nu doar ca un mecanism de transmitere a mesajelor publice. În acest context, Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracarare a Dezinformării nu s-a limitat la informarea publicului sau la promovarea narațiunilor guvernamentale. Acesta a fost conceput pentru a reduce în mod direct eficiența operațiunilor adversarului în mai multe domenii simultan.

Răspunsul de comunicare a fost structurat în jurul aceleiași logici strategice care stă la baza operațiunii hibride în sine. În loc să reacționeze la narrative individuale în mod izolat, autoritățile au urmărit contracararea funcțiilor operaționale mai largi ale campaniei, precum divizarea, delegitimarea, discreditarea și re poziționarea geopolitică, care au caracterizat această operațiune.

Ca răspuns la eforturile de intensificare a fragmentării sociale, inițiativele de comunicare au pus accent pe identitatea constituțională și pe apartenența civică comună. Constituția a funcționat ca un reper în mod deliberat incluziv, capabil să depășească diviziunile etnice, lingvistice și politice. Această abordare a evitat implicarea directă pe terenul polarizării identitare pe care narativele adversarului încercau să îl exploateze. Temele tradiționale și religioase au fost integrate selectiv, nu ca instrumente de confruntare culturală, ci ca elemente de consolidare menite să evidențieze compatibilitatea dintre identitatea moldovenească și integrarea europeană.

Eforturile de contracarare a delegitimării au vizat în principal ritmul, predictibilitatea și credibilitatea procedurală a comunicării instituționale. Instituțiile statului au menținut o prezență continuă în spațiul public de informare, menită să limiteze spațiul narativ generat de incertitudine sau de lipsa de comunicare. Accentul a fost pus pe funcționalitatea instituțională, și nu pe confruntarea politică, consolidând percepția de capacitate administrativă în perioade de presiune ridicată.

Contracararea narativelor de discreditare a necesitat o abordare de comunicare diferită. Integrarea europeană a fost prezentată nu ca un subiect de dezbatere geopolitică incertă, ci tot mai mult ca o evoluție firească, de ordin administrativ și politic. Această strategie de normalizare a redus capacitatea actorilor ostili de a prezenta orientarea europeană a Republicii Moldova ca fiind un demers excepțional, diviziv sau impus din exterior. În același timp, anumite narațiuni extreme au fost abordate nu prin confruntare directă, ci prin forme de ridiculizare publică sau minimalizare. Din punct de vedere operațional, acest lucru a fost relevant deoarece replicarea repetată a faptelor poate amplifica, în mod involuntar, narativele ostile prin preluarea cadrului lor de interpretare. În schimb, ridiculizarea poate reduce credibilitatea unei narațiuni fără a reproduce structura mesajului inițial.

Un principiu similar a stat la baza comunicării privind poziționarea Rusiei ca principal partener alternativ al Republicii Moldova. În loc să centreze comunicarea oficială pe o confruntare geopolitică directă, autoritățile s-au concentrat pe saturarea spațiului informațional cu exemple vizibile de cooperare Republica Moldova–UE, sprijin instituțional și procese de integrare. Obiectivul a fost consolidarea percepției alinierii europene ca realitate politică normativă, și nu ca o aspirație contestată și vulnerabilă la perturbări externe.

Arhitectura mai amplă a răspunsului a fost structurată în jurul mai multor piloni operaționali care se susțin reciproc. Aceștia au inclus consolidarea identității civice la nivel comunitar, creșterea încrederii în instituțiile electorale și democratice, sprijinirea expunerii investigative a rețelelor de tip proxy, contracararea rapidă a dezinformării și integrarea acțiunilor vizibile de aplicare a legii direct în componenta de comunicare a răspunsului.

Deosebit de relevantă a fost integrarea activității judiciare și de urmărire penală în cadrul de comunicare strategică. Publicarea detaliilor operaționale privind schemele de cumpărare a voturilor, organizațiile de tip proxy și rețelele financiare a avut nu doar un rol informativ, ci și unul de descurajare. Prin expunerea metodelor, identificarea structurilor și atribuirea publică a activităților operaționale, autoritățile au crescut costurile operaționale asociate participării în aceste rețele.

Documentarea publică a mecanismelor de distribuire a numerarului asociate rețelei Șor ilustrează această dinamică. Dincolo de rolul de informare a publicului, aceste dezvăluiri au modificat chiar mediul operațional, prin creșterea gradului de prudență în rândul intermediarilor și diminuarea

încrederii potențialilor participanți. Efectul comunicării a depășit simpla expunere narativă, semnalând că infrastructura operațională a fost penetrată și se află sub monitorizare activă.

Urmărirea penală vizibilă și accelerată a schemelor de cumpărare a voturilor a avut un rol similar. În comunitățile în care corupția electorală devenise normalizată de-a lungul mai multor cicluri electorale, aplicarea publică a legii a funcționat nu doar ca măsură juridică, ci și ca formă de semnalizare strategică. Aceasta a transmis mesajul că participarea atrage consecințe concrete, că statul dispune de capacitate operațională de monitorizare și că răspunsurile instituționale pot interveni suficient de rapid pentru a perturba ciclurile de adaptare ale adversarilor.

Experiența Republicii Moldova sugerează, prin urmare, că o comunicare strategică eficientă într-un mediu de amenințări hibride nu poate funcționa exclusiv la nivelul gestionării narativelor. Eficacitatea acesteia depinde de integrarea cu mecanisme investigative, de reglementare și de aplicare a legii, capabile să genereze efecte operaționale vizibile. Comunicarea strategică devine cu adevărat eficientă nu atunci când se limitează la contracararea mesajelor ostile, ci atunci când demonstrează, prin acțiuni de stat observabile, că operațiunile hibride sunt identificate, perturbate și contracarate pe întreg spectrul operațional.

3.3.1 Expunerea și atribuirea operațiunilor adversarilor

Cea mai importantă diferență față de practica tradițională de contracarare a dezinformării în modelul de răspuns al Republicii Moldova a fost decizia de a trata atribuirea nu ca o funcție de intelligence ce trebuie protejată, ci ca un instrument de comunicare strategică, utilizat public. Republica Moldova a elaborat și a publicat produse analitice care documentează arhitectura operațiunilor informaționale ostile la un nivel de detaliu suficient pentru înțelegerea publică.

Au fost dezvoltate și operaționalizate patru categorii de produse analitice, rezultând peste 60 de rapoarte și note analitice care au acoperit campanii informaționale ostile, incidente critice cu potențial de impact reputațional și evoluții ale spațiului informațional. Aceste produse au fost distribuite către 16 instituții de stat pentru a sprijini procesul decizional în domeniul comunicării strategice, aliniat celor cinci piloni de comunicare, precum și pentru ajustarea măsurilor de răspuns instituțional. Produsele au cartografiat rețelele de conturi inautentice care amplificau narrative aliniate intereselor rusești pe platformele de social media din Republica Moldova, au urmărit fluxurile financiare care susțineau canalele media de tip proxy și relațiile acestora cu surse identificate de finanțare externă, au documentat tiparele de coordonare dintre actorii ostili interni și externi și au prezentat, într-o formă analitică accesibilă, tacticile, tehnicile și procedurile utilizate de Federația Rusă pentru influențarea proceselor democratice din Republica Moldova în cadrul ciclurilor electorale succesive.

Primul raport național care documentează comportamentul inautentic coordonat în contextul alegerilor din Republica Moldova, intitulat „Tactici, tehnici și proceduri de manipulare folosite de Rusia pentru influențarea proceselor democratice din Republica Moldova”²⁵, a oferit o imagine detaliată a infrastructurii informaționale ostile, a actorilor conectați la centre externe de influență și a canalelor prin care au fost propagate narrative manipulative cu impact asupra percepției publice. Acest raport național privind comportamentul inautentic coordonat în contextul alegerilor din Republica Moldova a instituit un format instituțional replicabil — un produs de atribuție cu caracter public, care

²⁵ https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/11/TTP-Raport_Interferente-1.pdf

combină rezultatele tehnice OSINT cu contextul politic și o narațiune accesibilă, conceput pentru a fi citit și înțeles nu doar de profesioniști din domeniul securității, ci și de cetățeni, jurnaliști și actori ai societății civile. Raportul a fost utilizat ca instrument operațional de avertizare timpurie și ca suport în pregătirea instituțiilor pentru perioadele cu risc ridicat.

Acesta a fost precedat de prima²⁶ și a doua²⁷ ediție a raportului analitic anual integrat privind amenințările informaționale cu care se confruntă Republica Moldova, care au prezentat public mecanismele de influență, actorii implicați și obiectivele urmărite de actorii ostili în context electoral. Comunicarea publică a acestor analize a contribuit la o mai bună înțelegere a fenomenului și la consolidarea încrederii publice în măsurile întreprinse de instituțiile statului pentru protejarea integrității democratice.

Publicarea acestor materiale a îndeplinit două funcții simultane, distincte din punct de vedere analitic, dar inseparabile din punct de vedere operațional. Funcția informațională a oferit cetățenilor și instituțiilor o înțelegere bazată pe dovezi a modului în care a fost structurată manipularea — nu doar faptul că dezinformarea există, ci și cine o produce, cum este finanțată, cum este distribuită și ce obiective urmărește. Această bază de dovezi este calitativ diferită de mesajele generice de educație media, întrucât este specifică, documentată și atribuită, oferind publicului cunoștințe concrete pentru a evalua informațiile cu care intră în contact, și nu simple recomandări generale.

Funcția de descurajare a operat la un nivel complet diferit. Atribuirea publică semnaleză adversarului că infrastructura sa operațională a fost cartografiată, că persoanele și organizațiile implicate au fost identificate și că continuarea operațiunilor implică un cost reputațional și, potențial, juridic. Aceasta nu reprezintă o garanție a schimbării comportamentului. Operațiunile informaționale ale Rusiei împotriva Republicii Moldova au continuat în pofida atribuirii publice, însă aceasta crește costul operațional al fiecărei campanii, obligă la adaptarea metodelor și a structurilor de acoperire și reduce libertatea de manevră a adversarului în spațiul informațional. De asemenea, creează un dosar probatoriu care poate susține investigații penale și demersuri de urmărire penală ulterioare, realizând o legătură directă între funcția de comunicare strategică și cadrul de răspuns al dreptului penal.

Funcția de cooperare cu platformele a fost, de asemenea, integrată în această arhitectură de atribuire. Doar în a doua jumătate a anului 2025 au fost transmise 113 solicitări către principalele platforme digitale care operează în Republica Moldova, Meta și Google, vizând 976 de materiale de conținut neconforme cu standardele comunitare, regulile de securitate ale platformelor și legislația națională. În urma analizării acestora, 77% din conținut a fost eliminat, în timp ce 23% nu a fost considerat eligibil pentru eliminare.

3.3.2 Consolidarea capacităților instituționale și cultura de securitate

Peste 120 de funcționari publici și comunicatori instituționali au participat la opt sesiuni de instruire organizate de CCSCD, care au acoperit fenomenul MIIS și impactul acestuia, rolul comunicării strategice a statului în consolidarea rezilienței societale, precum și răspunsul coordonat în situații care implică riscuri informaționale complexe. Programul a fost orientat spre consolidarea competențelor

²⁶ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/04/Raportul-2.-Amenintari-hirbide-in-Republica-Moldova-sinteza-evolutiilor-si-raspunsului-statului.pdf>

²⁷ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/04/Raportul-1.-Amenintari-cu-care-se-confurnta-Republic-aMoldova-si-modul-cum-acestea-se-rasfring-asupra-exercitiilor-democratice.pdf>

de comunicare strategică și creșterea gradului de pregătire instituțională în gestionarea riscurilor informaționale. Acesta a facilitat transferul de principii și metode privind analiza critică a informațiilor, identificarea narativelor manipulative, gestionarea situațiilor cu potențial de amplificare artificială și înțelegerea abordărilor de consolidare a rezilienței societale. Programul a contribuit la crearea unor nuclee locale și instituționale de competență, consolidând capacitatea autorităților de a explica transparent informații sensibile și de a reacționa adecvat la provocările informaționale.

Sprijinul acordat unităților de comunicare din cadrul ministerelor a permis gestionarea coordonată a mai multor situații informaționale sensibile, o parte semnificativă dintre acestea fiind neutralizate înainte ca impactul negativ să se amplifice, reducând astfel în mod semnificativ exploatarea vulnerabilităților instituționale de către actorii ostili.

Extinderea acestui efort de consolidare a culturii de securitate pe dimensiunea justițiară cel mai relevant element strategic al acestei investiții. În cooperare cu Institutul Național al Justiției și cu sprijinul partenerilor estonieni, a fost inițiat un modul specializat de instruire pentru judecători și procurori, care abordează manipularea informațională și ingerința străină prin prisma reglementărilor Uniunii Europene și naționale, precum și rolul CCSCD și al autorităților publice în contracararea acestui fenomen. Procesul a inclus constituirea unui grup de lucru interinstituțional format din șapte membri — Centrul, Institutul Național al Justiției, Procuratura și reprezentanți ai sistemului judiciar —, o misiune de documentare în cadrul unei vizite de studiu la Tallinn, organizată de CCSCD, precum și elaborarea conceptului de modul care va servi drept bază pentru un program de instruire ce urmează a fi pilotat în 2026.

Au fost elaborate Directive de reziliență pentru sectorul educației, sectorul culturii și domeniul gestionării crizei energetice, care transpun analiza riscurilor informaționale în recomandări de politici publice aplicabile pentru factorii de decizie sectoriali și oferă un cadru pentru integrarea dimensiunii de reziliență informațională în politicile sectoriale.

3.3.3 Grupul Intersectorial de Sprijin în domeniul Media (GIMS)

Unul dintre cele mai relevante instrumente operaționale de comunicare strategică utilizate în perioada alegerilor parlamentare din 2025 a fost Grupul Intersectorial de Sprijin în domeniul Media (GIMS), creat de CCSCD pentru coordonarea comunicării strategice în sprijinul Comisiei Electorale Centrale. GIMS a funcționat ca un mecanism de coordonare interinstituțională în timp real. În perioada preelectorală, acesta a oferit instituțiilor participante o imagine situațională comună asupra spațiului informațional, analize anticipative privind posibile scenarii de dezinformare și protocoale coordonate de comunicare pentru incidente sensibile.

Exercițiile de simulare au testat capacitatea de răspuns instituțional înaintea perioadei electorale, identificând lacunele și stabilind timpi de reacție. Mecanismul a asigurat că, în momentul apariției incidentelor de dezinformare în perioada electorală, răspunsul instituțional a fost coordonat, rapid și transmis printr-o voce unitară, împiedicând adversarul să exploateze eventualele mesaje instituționale divergente ca dovadă a confuziei sau disfuncționalității guvernamentale.

Comunicatori din nouă instituții au fost instruiți prin intermediul GIMS. Acest principiu al vocii unitare, operaționalizat prin Ghidurile de comunicare strategică elaborate de Centru și distribuite către peste 16 instituții de stat, a redus capacitatea adversarului de a exploata comunicarea instituțională divergentă, o tactică utilizată în ciclurile electorale anterioare pentru amplificarea

narativelor privind incoerența guvernamentală. Coordonarea s-a extins asupra temelor sensibile recurente, aliniată celor cinci piloni de comunicare strategică, asigurând că mai multe instituții care abordează aceeași temă transmit mesaje coerente, reciproc întăritoare, în locul unor mesaje contradictorii sau necoordonate.

3.4 Reziliență societală: educație, alfabetizare media, societate civilă

Răspunsurile instituționale, luate izolat, sunt insuficiente în fața campaniilor hibride concepute în mod specific pentru a exploata vulnerabilitățile societale. Operațiunile de interferență străină vizează nu doar instituțiile statului, ci și încrederea publică, insecuritatea economică, fragmentarea socială și susceptibilitatea cetățenilor la manipulare. Nivelul cel mai profund al investiției Republicii Moldova în reziliență constă în construirea unei societăți capabile să recunoască manipularea, să evalueze critic informația și să își mențină încrederea în instituțiile democratice, în pofida eforturilor susținute ale adversarilor de a o eroda.

Răspunsul Republicii Moldova în cadrul alegerilor din 2025 a reflectat tot mai clar această înțelegere. Pe lângă măsurile instituționale, juridice și de comunicare strategică, un accent semnificativ a fost pus pe consolidarea rezilienței mediului social mai larg în care operațiunile hibride își propuneau să acționeze.

Al doilea Index Național de Reziliență Informațională (IRIN-2025) a oferit fundamentul metodologic pentru această dimensiune, servind drept instrument strategic de ghidare a planificării activităților și parteneriatelor pentru consolidarea rezilienței societale, pe baza imaginii situaționale și a evoluției rezilienței informaționale la nivel societal. Indexul reflectă componentele esențiale ale rezilienței — capacitatea instituțională de răspuns la atacuri informaționale, maturitatea ecosistemului media, nivelul de alfabetizare media al populației și gradul de încredere în procesele democratice — oferind o bază de dovezi structurată pentru calibrarea intervențiilor de reziliență societală, precum și un reper metodologic pentru ajustarea acțiunilor de comunicare strategică în anii următori.

Instrumentele practice elaborate pentru uz public au reflectat aceeași disciplină analitică. Ghidul „Instrumente Pentru Decodarea Dezinformării”²⁸ oferit un cadru aplicat pentru identificarea distorsiunilor intenționate, manipulărilor emoționale, narațiunilor fabricate și tehnicilor de alterare a informației. Ghidul „Cum să identificați materialele false generate de inteligență artificială”²⁹ a explicat modul în care instrumentele de inteligență artificială pot genera imagini, materiale video și înregistrări audio aparent autentice, a detaliat semnele vizuale și acustice ale falsurilor și a oferit metode

de verificare adaptate contextului online actual, punând accent pe responsabilitatea publică și pe adaptarea capacităților instituționale la noile tipologii de risc. Ghidul „Tactici Maligne în Spațiul Informațional”³⁰ a descris principalele tactici prin care actorii ostili influențează percepția publică, induc polarizare, alimentează neîncrederea, fabrică și amplifică narrative conspiraționiste, manipulează emoțiile și infiltrează mesaje ostile în canale legitime, oferind totodată indicatori pentru recunoașterea timpurie a acestor tactici și recomandări privind modul de reacție al utilizatorilor pentru

²⁸ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2024/12/nu-te-lasa-dezinformat.pdf>

²⁹ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/08/DEEPPFAKE-Ghid-pentru-utilizatori.pdf>

³⁰ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/09/TACTICI-MALIGNI-Ghid-de-buzunar.pdf>

limitarea efectelor manipulative. Ghidul conceptual StratCom³¹ a definit arhitectura comunicării strategice la nivel de stat, clarificând relația dintre comunicarea publică, anticiparea și contracararea MIIS, gestionarea narativelor și coordonarea interinstituțională. Harta Orientărilor Strategice³² a sintetizat principalele direcții de acțiune în domeniul comunicării strategice și al rezilienței informaționale în contextul vulnerabilităților sistemice. Ghidul pentru specialiști în comunicare³³ a detaliat standardele privind formularea mesajelor, gestionarea crizelor, relațiile cu presa, verificarea informațiilor și adaptarea limbajului la diferite categorii de public.

Dimensiunea educațională a beneficiat de o atenție și o investiție deosebită, având la bază principiul că protejarea spațiului informațional nu poate fi realizată exclusiv prin măsuri instituționale și tehnice și că reziliența societală se construiește atunci când cetățenii cunosc și înțeleg fenomenul dezinformării, își dezvoltă gândirea critică și rămân ancorați în valorile democratice ale unei comunități moderne. Forumul Național al Cadrelor Didactice, co-organizat de CCSCD, a reunit peste 350 de profesori, mentori și formatori din întreaga țară, fiind dedicat promovării educației bazate pe valori și consolidării unei culturi de securitate încă din școală.

Ghidul metodologic „Fiecare lecție contează: 100 de moduri prin care valorile naționale prind viață în școală”³⁴ a oferit cadrelor didactice scenarii de lecție, metode interactive și modele de activități orientate spre dezvoltarea gândirii critice și a responsabilității civice, servind totodată ca suport informațional pentru formarea a peste 250 de autori de curriculum și

contribuind la elaborarea noilor cadre curriculare naționale care integrează valorile democratice în toate disciplinele. Peste 80 de mentori naționali au fost formați în cadrul ghidului „Integrarea educației axate pe valori în curriculumul național”³⁵, aceștia urmând să transmită la rândul lor aceste cunoștințe către aproximativ 750 de mentori instituționali din toate instituțiile școlare din țară. Ghidul Valorilor, elaborate în parteneriat cu Universitatea din Tartu și distribuit către peste 600 de mentori instituționali, a fost utilizat în activități de reflecție și instruire desfășurate în instituțiile de învățământ. În contextul Decadei Valorilor lansate în septembrie 2025, peste 1.000 de cadre didactice au beneficiat de îndrumări practice în format online privind activități ce pot fi organizate în cadrul activităților extracurriculare.

Pentru managerii școlari a fost elaborat un ghid practic privind protejarea instituțiilor de învățământ împotriva efectelor dezinformării, care sprijină conducerea școlilor în identificarea vulnerabilităților, aplicarea unor măsuri de răspuns adecvate și promovarea unui mediu educațional sigur și rezilient. Parteneriatul academic cu Universitatea de Stat din Moldova, în special cu Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, a facilitat o vizită de studiu la Universitatea din Tartu pentru cinci cadre universitare, inițiind dezvoltarea unui program de formare în domeniul securității informaționale și al rezilienței societale, care va contribui la formarea unei noi generații de specialiști.

Implicarea societății civile și a comunității profesionale a reunit peste 150 de participanți în cadrul a opt sesiuni informative, discuții

³¹ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/09/StratCom-Ghid-conceptual.pdf>

³² <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/08/Raport-orientari-strategice.pdf>

³³ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/04/GHID-pentru-specialisti-in-comunicare.pdf>

³⁴ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/09/100-de-moduri-prin-care-valorile-nationale-prind-viata-in-scoala.pdf>

³⁵ <https://stratcom.md/wp-content/uploads/2025/08/Ghid-educatia-axata-pe-valori.pdf>

metodologice și grupuri de reflecție, care au identificat vulnerabilități informaționale specifice comunităților, bariere cognitive întâlnite în diferite segmente sociale și provocări recurente în comunicarea publică. Peste 2.500 de specialiști din domeniile securității și apărării, mass-media, mediul academic, sectorul TIC, administrația publică locală și comunitățile profesionale au fost informați, în cadrul a aproximativ 15 forumuri naționale dedicate, despre mecanismele operațiunilor de influență ostilă, riscurile și impactul acestora asupra funcțiilor vitale ale societății, precum și rolul fiecărui actor în prevenirea acestora și protejarea intereselor naționale. A fost constituit un grup de lucru intersectorial și interinstituțional, cu participarea reprezentanților a 16 instituții de stat, pentru elaborarea și implementarea foii de parcurs a programului național de consolidare a spațiului informațional și a culturii civice, aprobat de Consiliul Suprem de Securitate la 2 decembrie 2025.

Au fost conceptualizate sau facilitate șase inițiative de campanii StratCom, în parteneriat cu organizații ale societății civile, industria creativă și parteneri de dezvoltare, având ca obiective integritatea electorală, coeziunea socială și integrarea europeană. Campania „Pacea are nevoie de protectori” a fost elaborată în cooperare cu Ministerul Apărării, Oficiul de Legătură NATO la Chișinău și Zinc Network, având ca scop consolidarea înțelegerii publice privind necesitatea investițiilor în capacitățile de apărare ale Armatei Naționale, fiind planificată pentru lansare în primul trimestru al anului 2026. Campania „Busola memoriei”, conceptualizată în 2025, urmărește valorificarea memoriei istorice recente ca factor de orientare civică și reziliență societală, prin creșterea gradului de conștientizare a represiunilor istorice, contracararea revizionismului istoric promovat de Rusia și consolidarea valorilor

democratice, fiind de asemenea planificată pentru lansare în 2026.

Eforturile de informare publică privind integritatea electorală s-au dovedit, de asemenea, semnificative. Campaniile de comunicare menite să explice modul de funcționare al schemelor de cumpărare a voturilor, modul în care cetățenii pot recunoaște practicile electorale coercitive sau tranzacționale și modalitățile de raportare a acestora au fost difuzate nu doar prin canalele oficiale ale statului, ci și prin rețele comunitare și organizații locale. Această implicare extinsă la nivel societal a crescut gradul de conștientizare publică asupra mecanismelor corupției electorale și a contribuit la creșterea costurilor operaționale ale acestor practici pentru organizatori.

În medii în care operațiunile adversarilor urmăresc exploatarea unor nemulțumiri sociale de lungă durată și a unor deficite de încredere, comunitățile reziliente devin, în sine, un strat operațional de apărare. Măsurile instituționale pot perturba rețelele și pot sancționa infracțiunile, însă reziliența pe termen lung la interferențele hibride depinde, în cele din urmă, de capacitatea cetățenilor de a identifica manipularea, de a menține încrederea în procesele democratice și de a se opune normalizării interferenței străine în viața publică.

CONCLUZII

4.1 Ce a funcționat, ce rămâne fragil: concluzii principale

Prevenție înaintea reacției. Cea mai consecventă lecție a perioadei 2024–2025 este că prevenirea interferențelor informaționale este mai eficientă și mai puțin costisitoare decât reacția tardivă. Anticiparea riscurilor și coordonarea interinstituțională rămân esențiale. Trecerea de la un model reactiv la unul anticipativ, operaționalizată prin produsele analitice, cadrele metodologice și mecanismele de coordonare pre-poziționate descrise în această secțiune, a generat rezultate semnificativ mai bune decât răspunsurile improvizate din ciclurile anterioare. Investiția în construirea arhitecturii înainte de criză, și nu în timpul acesteia, a reprezentat factorul cel mai important în îmbunătățirea performanței instituționale în 2025.

Educația ca fundament al rezilienței durabile. Reziliența informațională se construiește prin educație și prin internalizarea valorilor democratice, nu doar prin informație în sine. Rolul sistemului educațional și al mass-mediei este unul determinant. Instituțiile, sistemele de monitorizare și produsele analitice pot identifica, documenta și contracara manipularea pe termen scurt. Doar formarea unei generații capabile să recunoască și să respingă manipularea, prin gândire critică, responsabilitate civică și ancorare în valorile democratice, produce o reziliență care nu necesită o întreținere instituțională permanentă. Aceasta este rațiunea investițiilor susținute în formarea cadrelor didactice, integrarea curriculară și materialele educaționale descrise în Secțiunea 3.4 și motivul pentru care această investiție este clasificată drept o funcție de securitate, și nu ca un simplu supliment educațional.

Comunicarea ca instrument de securitate. Comunicarea publică empatică, transparentă și anticipativă reduce tensiunile și consolidează încrederea publică, în timp ce abordările defensive pot amplifica vulnerabilitățile. Lecția perioadei 2024–2025 este că modul în care instituțiile comunică, nu doar conținutul comunicării, determină dacă aceasta contribuie la apărarea colectivă a spațiului informațional sau dacă, dimpotrivă, oferă adversarului materiale de amplificare a narativelor. Instituțiile care au comunicat proactiv, consecvent și cu inteligență emoțională au redus capacitatea adversarului de a exploata decalajul dintre ceea ce cetățenii percepeau și ceea ce statul recunoștea. Instituțiile care au comunicat defensiv sau inconsistent au creat exact spațiul narativ necesar adversarului.

Atribuirea ca instrument de descurajare. Expunerea publică și atribuirea tehnică a acțiunilor de manipulare și a infrastructurii asociate acestora constituie instrumente esențiale pentru descurajare și responsabilizare. Atribuirea care rămâne clasificată servește obiectivelor de contrainformații, în timp ce atribuirea făcută publică servește simultan atât obiectivelor de contrainformații, cât și celor de contracarare a narativelor. Experiența documentată din 2025 confirmă că atribuirea publică — prin identificarea infrastructurii, a metodelor și, acolo unde este posibil, a actorilor de coordonare — crește costurile operaționale ale fiecărei campanii, determină adaptarea acestora și transmite adversarului semnalul că operațiunile continue implică consecințe. De asemenea, transmite cetățenilor și partenerilor internaționali mesajul că manipularea este înțeleasă și contracarată, ceea ce reprezintă în sine o formă de comunicare de consolidare a rezilienței.

Mobilizarea actorilor democratici. Mobilizarea și alinierea coordonată a actorilor democratici — instituții ale statului, societate civilă, mass-media, comunități profesionale și rețele ale diasporei — este esențială pentru un răspuns coerent la provocările informaționale. Nicio instituție, oricât de bine resursată și bine proiectată, nu poate contracara o operațiune care vizează simultan cetățenii, instituțiile, platformele și percepția internațională asupra traiectoriei democratice a Republicii Moldova. Abordarea de tip „whole-of-society”, operaționalizată prin campaniile cu participarea mai multor actori, procesele de consultare cu societatea civilă, forumurile comunităților profesionale și activitățile de implicare a diasporei, documentate în Secțiunea 3.4, reflectă recunoașterea faptului că raza de acțiune a adversarului depășește ceea ce orice arhitectură instituțională poate contracara în mod individual.

Cooperarea internațională ca multiplicator de capacitate. Cooperarea internațională accelerează dezvoltarea instituțională prin acces la expertiză, bune practici și aliniere la standardele europene și euro-atlantice. Tranziția Republicii Moldova în cursul anului 2025 de la statutul de beneficiar de asistență externă la cel de furnizor de expertiză, contribuind la Mecanismul de Răspuns Rapid al G7, Echipele de Răspuns Rapid la Amenințări Hibride ale UE, Echipele NATO de Sprijin pentru Combaterea Amenințărilor Hibride, Comitetul de Securitate al OSCE, Clubul de la Veneția, Forumul FIMI de la Londra, Forumul de Securitate pentru Marea Neagră și Balcani, FPI Days și procesul PC-FIMI al Consiliului Europei, reflectă atât maturizarea capacității instituționale a Republicii Moldova, cât și recunoașterea de către partenerii internaționali a faptului că experiența operațională a Moldovei, aflată pe linia întâi a interferențelor hibride, constituie o bază de cunoștințe cu relevanță directă pentru propria lor securitate.

Concluzii

Costul democratic pe termen lung al MIIS neabordate nu se măsoară în rezultatele individuale ale alegerilor. El se reflectă în ceea ce cetățenii ajung să creadă despre faptul dacă votul lor contează, dacă instituțiile le servesc interesele și dacă guvernarea democratică este capabilă să îi protejeze de subversiunea externă.

Atunci când interferența apare în mod repetat ca fiind eficientă și insuficient sancționată, rezultatul cumulativ este cinism politic, neîncredere în instituții și slăbirea legitimității democratice ca principiu de guvernare.

Comunitățile vizate în mod repetat de scheme de cumpărare a voturilor și operațiuni de influență sunt afectate nu doar în contextul electoral imediat, ci și la nivelul culturii democratice. Normalizarea susținută a corupției electorale subminează treptat percepția că participarea politică individuală are o semnificație și consecințe reale. În astfel de medii, implicarea democratică riscă să devină una tranzacțională, mai degrabă decât una civică.

Inversarea acestei erodări necesită mai mult decât perturbarea operațiunilor individuale. Ea presupune demonstrarea consecventă a faptului că interferența poate fi identificată, investigată, sancționată și adusă în fața justiției printr-un răspuns instituțional credibil. În acest sens, cadrele juridice internaționale care abordează MIIS nu sunt instrumente suplimentare de guvernare, ci componente din ce în ce mai necesare ale rezilienței democratice.

4.2 Lecții operaționale principale

Cazul Republicii Moldova oferă mai multe lecții practice. Operațiunile hibride trebuie abordate ca campanii coordonate, nu ca incidente izolate. Investigația financiară ar trebui să funcționeze ca un ax central al investigației, având în vedere durabilitatea și valoarea probatorie a fluxurilor financiare, comparativ cu caracterul mai efemer al comunicațiilor digitale. Stabilirea existenței unei direcționări externe și a coordonării operaționale este esențială pentru diferențierea corectă între conduita infracțională obișnuită și activitățile de interferență dirijate din exterior.

Cazurile hibride necesită, de asemenea, recunoașterea faptului că coordonarea operațională poate fi în mod intenționat mascată prin jurisdicții multiple, intermediari și straturi organizaționale. Expertiza financiară, în special în ceea ce privește trasarea tranzacțiilor în criptomonede și mecanismele de combatere a spălării banilor, devine din ce în ce mai esențială pentru înțelegerea probatoriului în astfel de cazuri. Evaluarea judiciară a proporționalității ar trebui, de asemenea, să ia în considerare prejudiciul cumulativ cauzat de atacurile coordonate împotriva instituțiilor democratice, și nu să analizeze incidentele exclusiv în mod izolat.

Pentru anchetatori, un răspuns eficient necesită coordonare paralelă între funcțiile de investigație penală și cele de contrainformații.

Analiza temporală, prin corelarea incidentelor cu calendarul electoral și politic, rămâne esențială pentru identificarea tiparelor de coordonare. Cooperarea internațională trebuie tratată ca o necesitate structurală, nu ca o opțiune suplimentară, având în vedere caracterul inerent transnațional al operațiunilor hibride moderne.

Pentru factorii de decizie, experiența Republicii Moldova evidențiază importanța construirii unor arhitecturi de răspuns la amenințări hibride înaintea perioadelor de criză. Structurile eficiente de coordonare, cadrele juridice și parteneriatele instituționale nu pot fi improvizate sub presiunea operațională susținută. Comunicarea strategică ar trebui, de asemenea, tratată ca o funcție integrată de securitate, direct conectată la capacitățile de investigație și răspuns instituțional, și nu ca o activitate de comunicare separată.

În final, experiența Republicii Moldova demonstrează că reziliența la amenințări hibride depinde nu doar de adaptarea la nivel național, ci și de disponibilitatea partenerilor internaționali de a dezvolta mecanisme comune de răspuns juridice, operaționale și financiare, capabile să abordeze caracterul transfrontalier al campaniilor contemporane de interferență. Republica Moldova a demonstrat ce poate fi realizat în condiții semnificative de constrângere. Următorul pas constă în asigurarea faptului că statele democratice aflate în prima linie nu sunt lăsate să confrunte în izolare operațiuni hibride transnaționale.